

V. KONIUNKTURA W BUDOWNICTWIE

1. Omówienie wyników

1. W I kwartale 2016 roku wskaźnik koniunktury w budownictwie przyjął wartość -15,6 pkt., mniejszą o 1,8 punktu niż w minionym kwartale, a większą o 3,9 punktu niż w analogicznym kwartale rok temu. Względnie dobre oceny obecnej sytuacji, mimo niekorzystnego dla budownictwa sezonu, powodują utrzymanie się trendu wskaźnika koniunktury na poziomie z ubiegłego kwartału, zbliżonym do poziomu średniego w całym okresie niniejszego badania, tj. w latach 1994-2015.

Wartość wskaźnika koniunktury w sektorze przedsiębiorstw publicznych jest o 9 punktów mniejsza niż w sektorze firm prywatnych, który wynosi -13,8 pkt. Wyraźne zróżnicowanie jest widoczne także w grupach zakładów budowlanych klasyfikowanych według wielkości zatrudnienia. W grupie zakładów zatrudniających do 20 pracowników wartość wskaźnika jest równa -20,9 pkt., przy zatrudnieniu 21-100 osób wynosi -21,6 pkt., a dla zakładów zatrudniających powyżej 100 osób jest dodatnia i równa +1,7 pkt.

W klasyfikacji regionalnej wskaźnik koniunktury osiągnął największą wartość dla regionu północno-wschodniego, +7,1 pkt., a najniższą -39,3 pkt. dla regionu środkowego. Obecna różnica pomiędzy największą a najmniejszą wartością wskaźnika przekracza 46 punktów, zatem regionalne zróżnicowanie koniunktury w budownictwie ponownie wzrosło.

Również wartości wskaźnika koniunktury w grupach zakładów klasyfikowanych według rodzaju działalności budowlanej są silnie zróżnicowane. W grupie zakładów wznoszących budynki (PKD 41) wynosi -6,5 pkt., w grupie zakładów budujących obiekty inżynierii lądowej i wodnej (PKD 42) -21,7 pkt., a w grupie zakładów wykonujących prace specjalistyczne (PKD 43) -10,4 pkt.

2. Obecna wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość produkcji jest większa niż w każdym z pierwszych kwartałów minionych siedmiu lat. Bieżący kwartał jest drugim z kolei kwartałem wzrostu wartości funkcji trendu produkcji w budownictwie. W analizowanych grupach zakładów wartości salda produkcji są zróżnicowane. Wartość salda ogółem wynosi -50,8 pkt., w sektorze prywatnym -47,1 pkt., a publicznym -67,5 pkt. W grupie zakładów zatrudniających do 20 pracowników wynosi -40,8 pkt., przy zatrudnieniu 21-100 osób -58,7 pkt., a powyżej 100 osób -37,3 pkt. Saldo produkcji w grupie zakładów budujących obiekty inżynierii lądowej i wodnej ma bardzo niską wartość -72,5 pkt., w grupie zakładów wykonujących prace specjalistyczne wynosi -34,2 pkt., a w grupie zakładów wznoszących budynki -37,1 pkt.

Prognozy na II kwartał 2016 roku, zgodnie z sezonowym cyklem budownictwa, wskazują na znaczny wzrost poziomu produkcji. Wartość salda prognostycznego ogółem wynosi +34,3 pkt., dla sektora prywatnego +32,7 pkt., a dla sektora publicznego +41,2 pkt.

3. Również dla zamówień znajdujących się w portfelach firm budowlanych bieżący kwartał jest najlepszym pierwszym kwartałem od siedmiu lat. Obecny sezonowy spadek zamówień jest mniejszy niż rok temu. Utrzymuje się wzrost wartości funkcji trendu zamówień, stwierdzony w poprzednim kwartale. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zamówień w ujęciu ogółem wynosi -41,0 pkt., salda zamówień krajowych -44,6 pkt., a salda zamówień eksportowych -14,9 pkt. W analizowanych grupach zakładów wartości salda zamówień są zróżnicowane. W sektorze prywatnym obecne wartości salda zamówień ogółem wynosi -37,2 pkt., a w sektorze publicznym -58,1 pkt. W zakładach zatrudniających do 20, 20-100 oraz powyżej 100 pracowników wartości salda zamówień ogółem wynoszą, odpowiednio: -42,1, -54,2 oraz -12,9 pkt.

Prognozy na nadchodzący kwartał są znacznie korzystniejsze od obecnych ocen, zarówno w przypadku zamówień ogółem jak i zamówień krajowych, jednak w przypadku zamówień

eksportowych są wyraźnie gorsze. Saldo przewidywanych zamówień w ujęciu ogółem ma wartość +34,9 pkt., w odniesieniu do zamówień krajowych wynosi +40,6 pkt., a eksportowych -5,4 pkt.

4. W bieżącym kwartale we wszystkich analizowanych grupach zakładów wartości salda odpowiedzi na pytanie o ceny są ujemne, nadal więc mamy do czynienia ze spadkiem poziomu cen usług budowlanych. Wartość salda w sektorze prywatnym wynosi -18,5 pkt., w publicznym -16,2 pkt., a w ujęciu ogółem -18,1 pkt. Prognoza salda dla sektora prywatnego przyjmuje wartość -0,3 pkt., a dla sektora publicznego +4,1 pkt., zatem w nadchodzącym kwartale można oczekiwać stabilizacji cen usług firm prywatnych i niewielkiego wzrostu cen usług przedsiębiorstw publicznych.

5. We wszystkich analizowanych grupach zakładów wartości salda odpowiedzi na pytanie o wielkość zatrudnienia są ujemne, lecz obecnie obserwowany sezonowy spadek zatrudnienia jest mniejszy niż w minionych latach. Rosnący kierunek zmian wartości funkcji trendu zatrudnienia w budownictwie utrzymuje się. Saldo zatrudnienia w ujęciu ogółem ma wartość -32,7 pkt., w sektorze prywatnym -28,4 pkt., a publicznym -51,3 pkt. Wartości salda zatrudnienia pozostałych analizowanych grup zakładów również są silnie zróżnicowane. W grupie zakładów, które zatrudniają do 20, 20-100 oraz powyżej 100 pracowników, wartości salda są równe, odpowiednio: -26,5, -45,7 oraz -6,9 pkt. W grupie przedsiębiorstw państwowych wartość salda zatrudnienia wynosi -65,3 pkt., a w grupie prywatnych firm będących własnością krajowych osób fizycznych -31,6 pkt.

Prognozy zatrudnienia na nadchodzący kwartał są optymistyczne. Prognozowane saldo w ujęciu ogółem ma wartość +13,5 pkt., dla sektora prywatnego +13,2 pkt., a publicznego +15,2 pkt. Dla grupy firm będących własnością krajowych osób fizycznych prognozowana wartość salda zatrudnienia wynosi +17,0 pkt., a dla przedsiębiorstw państwowych aż +26,3 pkt.

6. Wciąż brak jest wyraźnej poprawy sytuacji finansowej zakładów budowlanych. Od ponad dwóch lat trend obrazujący tę sytuację jest rosnący, lecz tempo wzrostu jest bardzo niskie. W bieżącym kwartale wartość salda odpowiedzi na pytanie o sytuację finansową wynosi -30,4 pkt., w sektorze prywatnym jest równe -29,2 pkt., a publicznym -35,5 pkt. Względnie lepiej oceniają własną sytuację finansową zakłady wykonujące prace związane ze wznoszeniem budynków (saldo -13,4 pkt.), gorzej natomiast zakłady budujące obiekty inżynierii lądowej i wodnej (saldo -42,9 pkt.). W najbliższym kwartale powinna poprawić się sytuacja finansowa firm prywatnych (prognozowana wartość salda +8,5 pkt.), lecz w grupie przedsiębiorstw publicznych można spodziewać się pogorszenia (-5,3 pkt.).

7. Mimo sezonowego obniżenia się stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych budownictwa, długookresowy trend utrzymuje kierunek rosnący. W bieżącym kwartale we wszystkich grupach zakładów wartości salda odpowiedzi na pytanie o wykorzystanie mocy produkcyjnych są ujemne. Wartość salda w ujęciu ogółem wynosi -41,2 pkt., w sektorze prywatnym -39,4 pkt., a publicznym -49,3 pkt. Prognozy na następny kwartał są jednak zdecydowanie optymistyczne. Prognozowana wartość salda ogółem wynosi +33,5 pkt., w sektorze prywatnym +29,9 pkt., a w sektorze publicznym +49,3 pkt.

8. W zakresie nakładów inwestycyjnych sytuacja budownictwa wciąż jest niedobra. Linia trendu inwestycji znajduje się poniżej poziomu średniego z dotychczasowych okresów badania, chociaż w ciągu ostatnich dwóch lat wielkość nakładów inwestycyjnych nieco się zwiększyła, a w bieżącym kwartale wartość salda odpowiedzi na pytanie o rozmiary inwestycji jest nawet większa niż w pierwszych kwartałach minionych siedmiu lat. W ujęciu ogółem obecna wartość salda inwestycji wynosi -29,5 pkt., w sektorze prywatnym -30,3 pkt., a publicznym -25,6 pkt. Przewidywania na najbliższy kwartał co do nakładów inwestycyjnych są mniej pesymistyczne od obecnych ocen. Prognozowana wartość salda w ujęciu ogółem wynosi -6,2 pkt., dla sektora prywatnego jest równa -5,7 pkt., a dla sektora publicznego -7,9 pkt.

9. W bieżącym kwartale wartość salda odpowiedzi na pytanie o ocenę ogólnej sytuacji gospodarczej w kraju jest większa niż w I kwartale 2015 r. Od około dwóch lat wartości funkcji trendu ocen gospodarki przewyższają poziom średni ze wszystkich dotychczasowych okresów badania. Obecny kwartał jest drugim z kolei kwartałem, w którym obserwujemy trend o kierunku rosnącym. Prognozy dotyczące sytuacji gospodarczej w nadchodzącym kwartale mogą budzić pewien niepokój. Mimo spodziewanej sezonowej poprawy warunków pogodowych, prognoza wartości salda ocen ogólnej sytuacji gospodarczej w ujęciu ogółem jest ujemna i wynosi -2,7 pkt., w sektorze prywatnym -5,4 pkt. i tylko w sektorze publicznym ma dodatnią wartość +9,2 pkt.

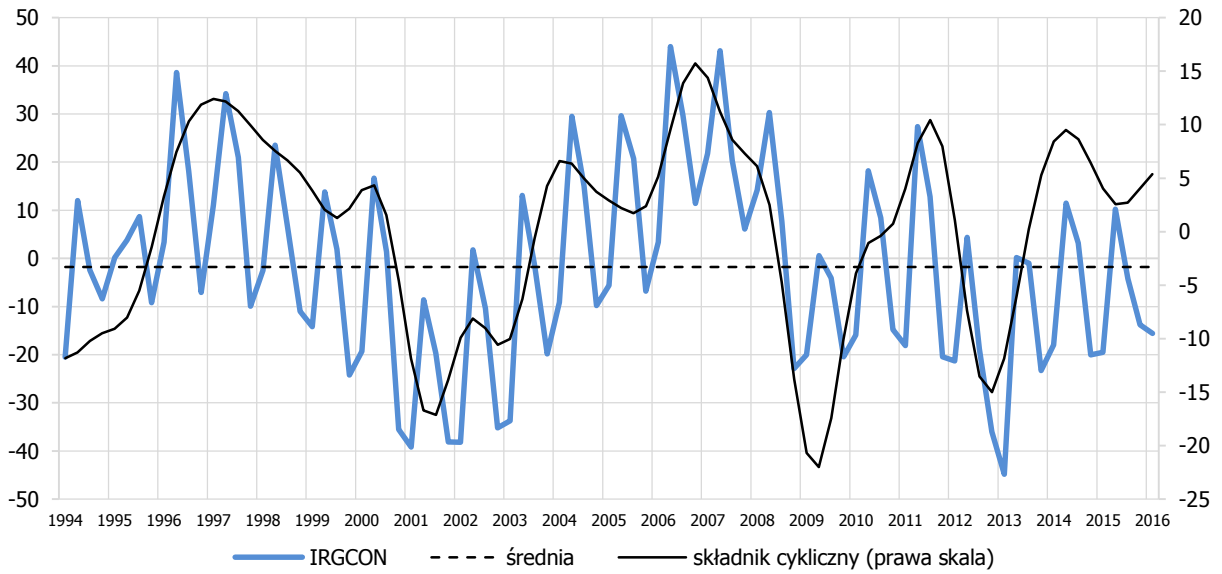
10. Tak jak dla oceny gospodarki, również dla oceny sytuacji budownictwa bieżący kwartał jest kolejnym okresem poprawy. Od około dwóch lat poziom ocen jest wyższy od średniej ze wszystkich dotychczasowych okresów badania, a w bieżącym kwartale trend ponownie rośnie. Analogicznie jak w przypadku prognoz ogólnej sytuacji gospodarczej, prognozy dotyczące sytuacji sektora w nadchodzącym kwartale są gorsze niż można by oczekiwać w związku z zakończeniem niesprzyjającego dla budownictwa sezonu zimowego. Prognoza wartości salda w ujęciu ogółem wynosi -0,4 pkt., w sektorze prywatnym -2,7 pkt., a w publicznym +9,2 pkt.

11. W bieżącym okresie 4,9 % zakładów budowlanych stwierdza, że nie ma barier, które ograniczałyby ich aktywność produkcyjną. Silna konkurencja wewnątrz gałęzi nadal jest główną barierą, wskazywaną obecnie przez 54,5 % zakładów budowlanych (w poprzednim kwartale 56,5 %). Drugą w rankingu barier jest niedostateczny popyt, wymieniany przez 46,0 % zakładów (w poprzednim kwartale 37,4 %), trzecią zaś nadmierne obciążenia podatkowe (37,9 % vs. 38,7 % w poprzednim kwartale). Następną barierą są niekorzystne warunki pogodowe, wskazane przez 36,2 % zakładów (w poprzednim kwartale 18,7%). Kolejne bariery to zatory płatnicze (28,1 % wskazań, w poprzednim kwartale 29,6 %) oraz niestabilność przepisów prawnych (również 28,1 % wskazań, w poprzednim kwartale 27,0 %) Odsetek wskazań bariery wysokich cen surowców i materiałów zmniejszył się o 3,5 punktu proc. i wynosi 16,1 %, a dla trudności w uzyskaniu kredytu zwiększył się o 1,7 punktu proc. i wynosi 14,3 %. Z wyjątkiem niekorzystnych warunków pogodowych, wysokich cen surowców i materiałów oraz trudności związanych z uzyskaniem kredytu, pozostałe bariery są w obecnym kwartale bardziej dotkliwe dla firm prywatnych niż dla przedsiębiorstw publicznych.

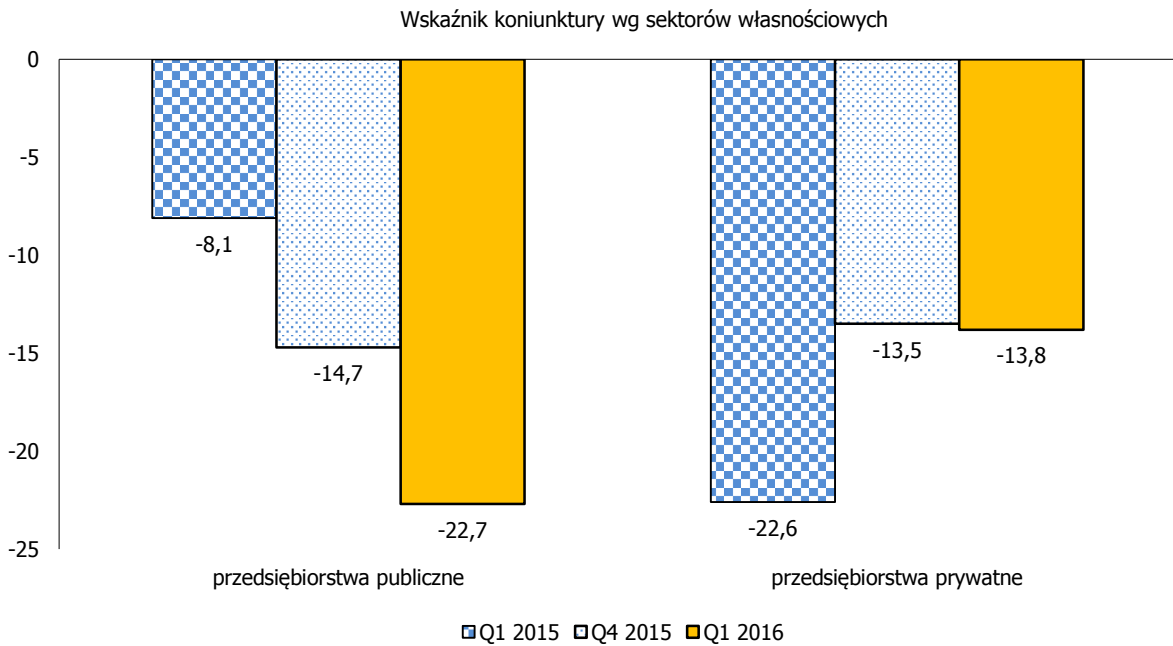
Firmy budowlane przewidują, że w nadchodzącym kwartale, poza barierami silnej konkurencji oraz wysokich cen surowców i materiałów, układ głównych barier ograniczających ich aktywność produkcyjną nie zmieni się, a trudności powodowane przez te bariery powinny być mniejsze od obecnych.

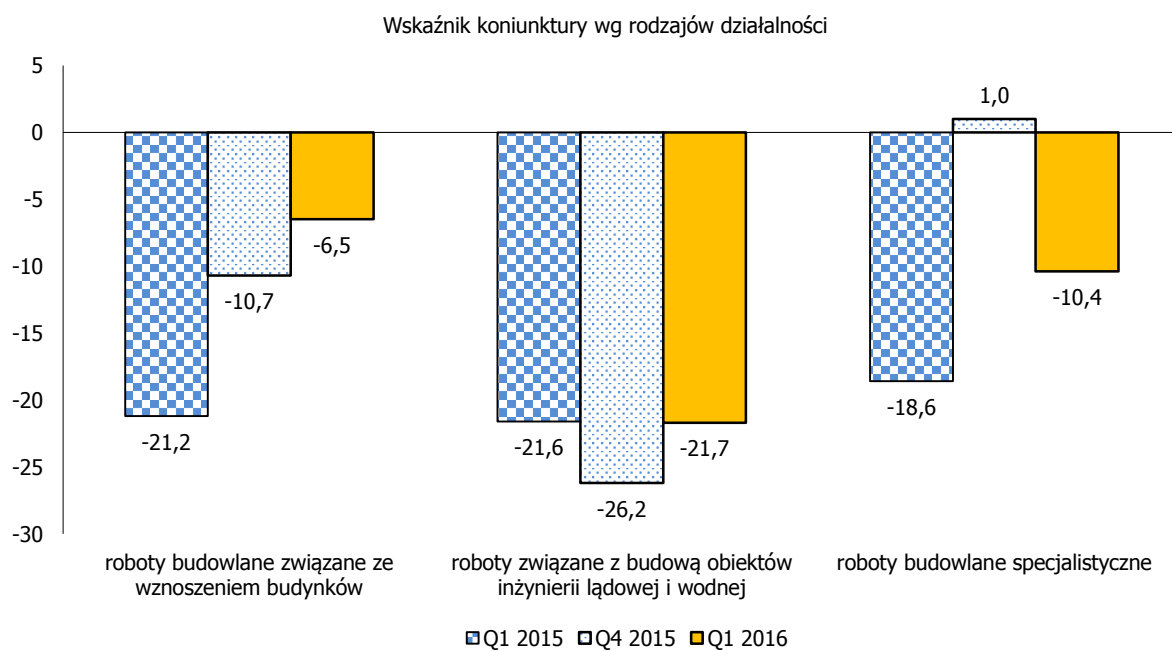
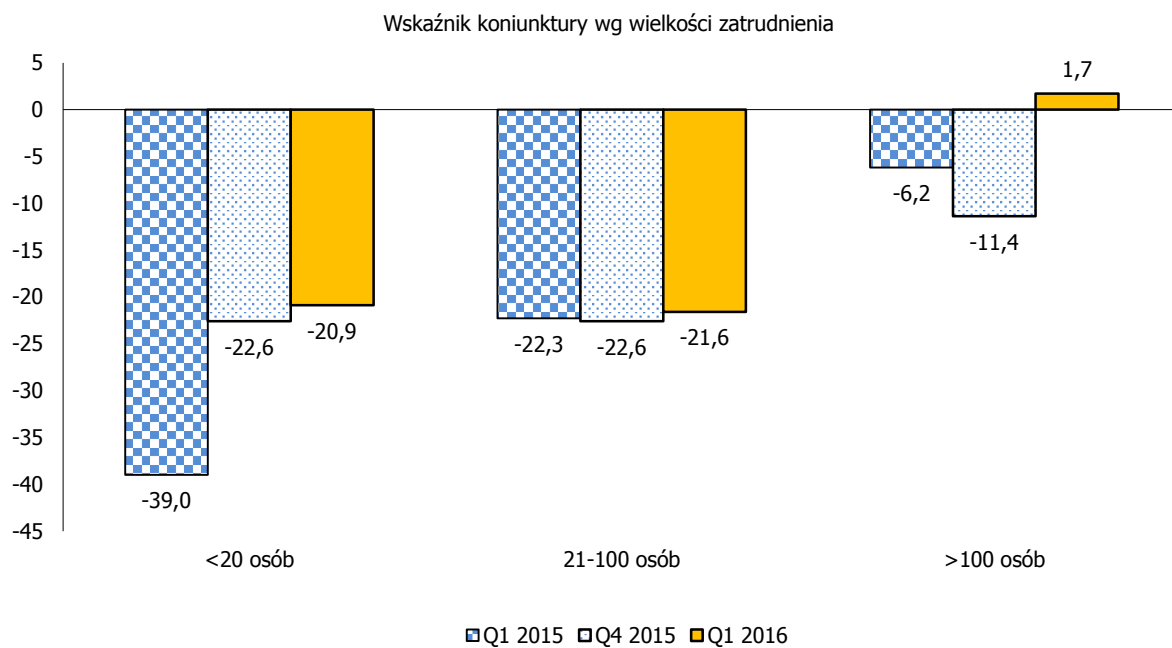
2. Wyniki szczegółowe

WSKAŹNIK KONIUNKTURY

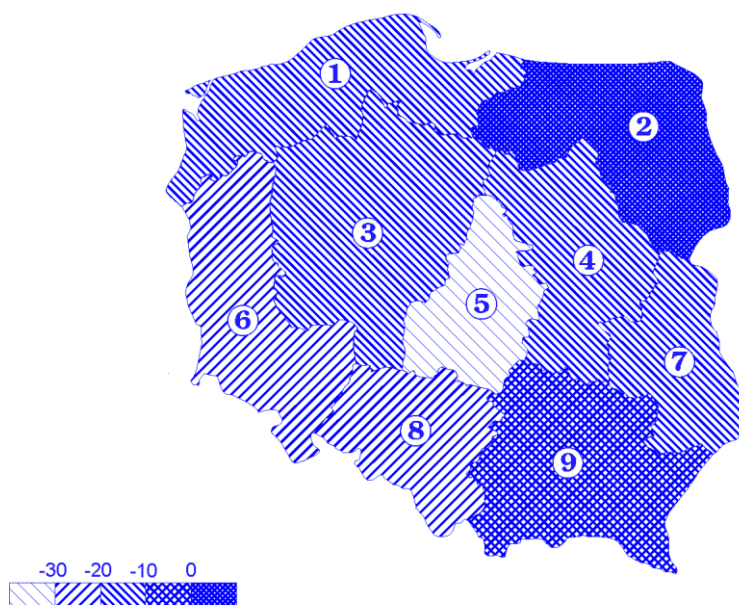

składowe salda	Q4 2014	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016
1. zamówienia ogółem – stan	2,3	-46,8	11,8	7,7	-1,3	-41,0
2. wielkość zatrudnienia – przewidywania	-42,9	9,6	7,0	-15,9	-27,9	13,5
wskaźnik koniunktury (IRGCON): (1.+2.)/2	-20,0	-19,5	10,2	-4,2	-13,8	-15,6

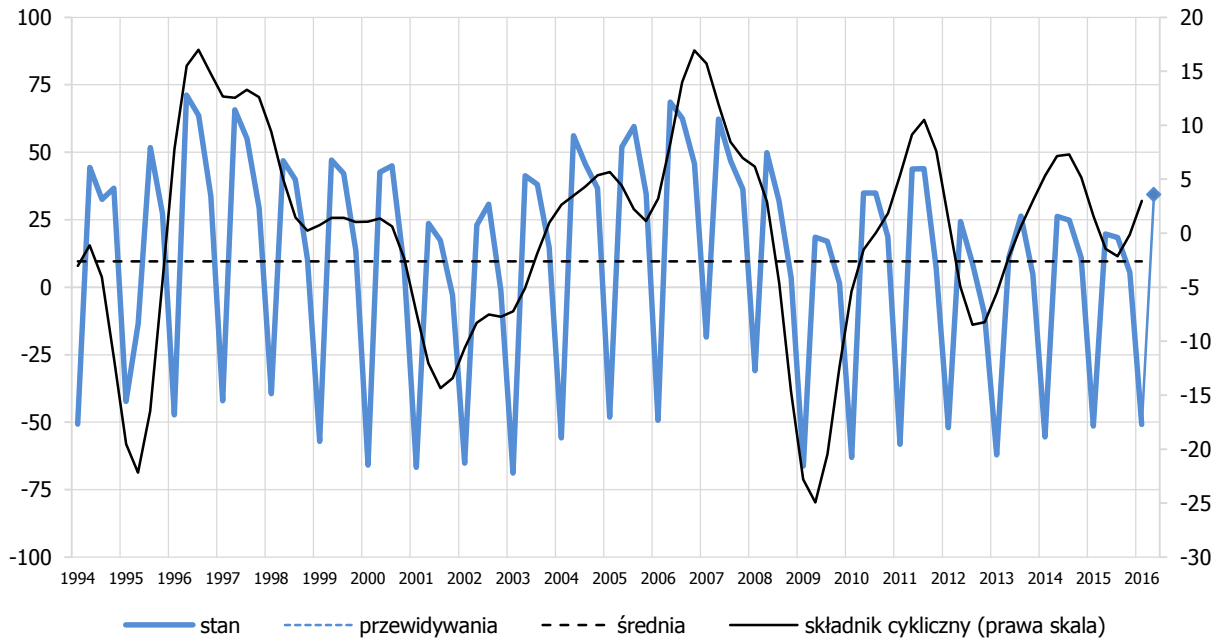

Wskaźnik koniunktury wg regionów

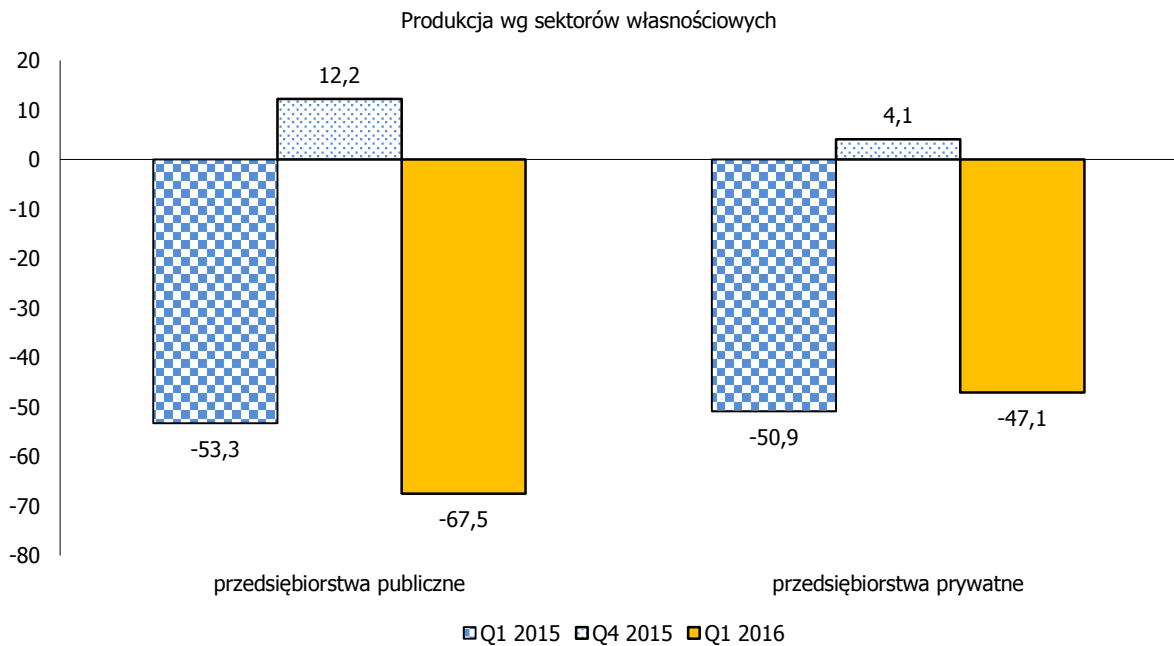

1. Region północny	-14,2
2. Region północno-wschodni	7,1
3. Region środkowo-zachodni	-13,1
4. Region stołeczny	-15,9
5. Region środkowy	-39,3
6. Region południowo-zachodni	-22,0
7. Region środkowo-wschodni	-10,9
8. Region południowy	-24,2
9. Region południowo-wschodni	-9,1

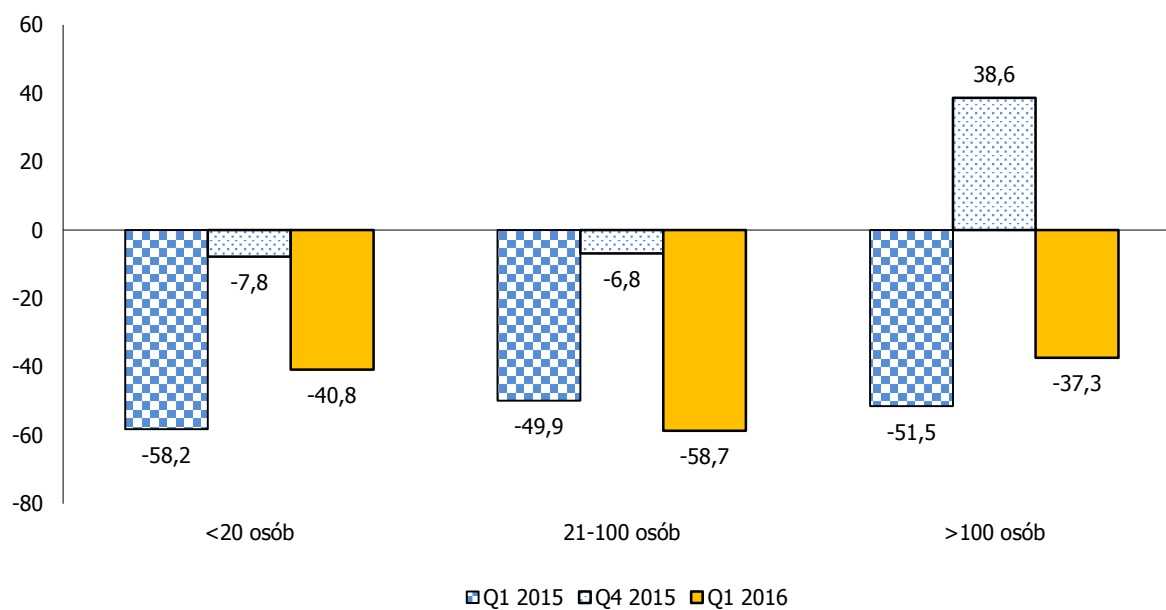
PRODUKCJA

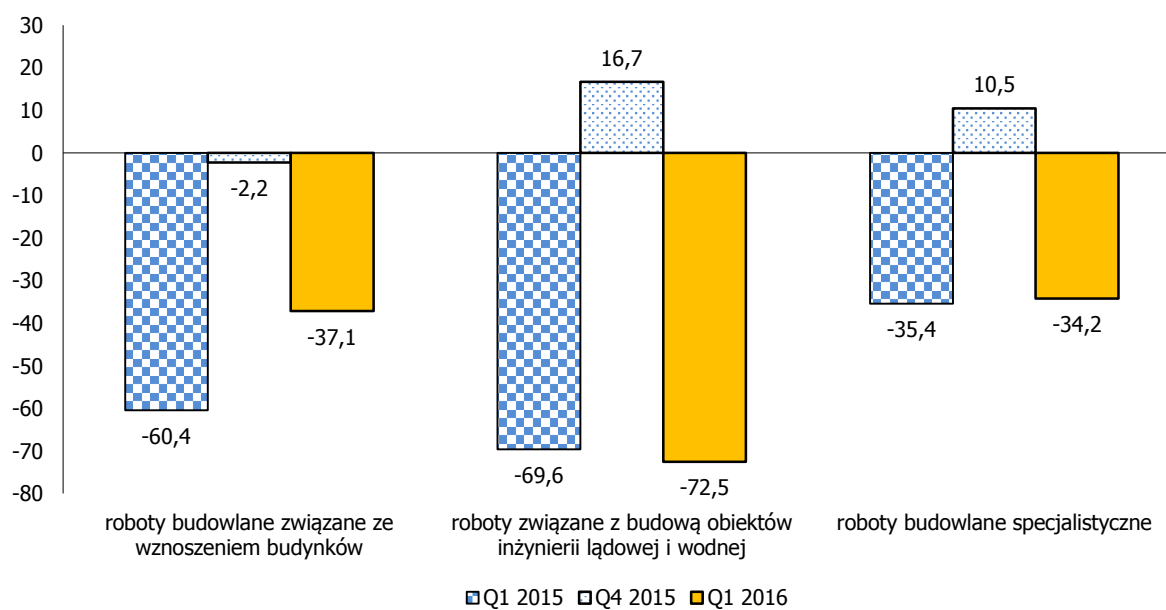
warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	5,5	38,5	36,1	28,4	9,0	47,6
2. brak zmiany	37,7	42,7	46,2	48,7	31,1	39,1
3. spadek	56,9	18,8	17,7	22,9	59,8	13,3
saldo (1.-3.)	-51,4	19,7	18,4	5,5	-50,8	34,3

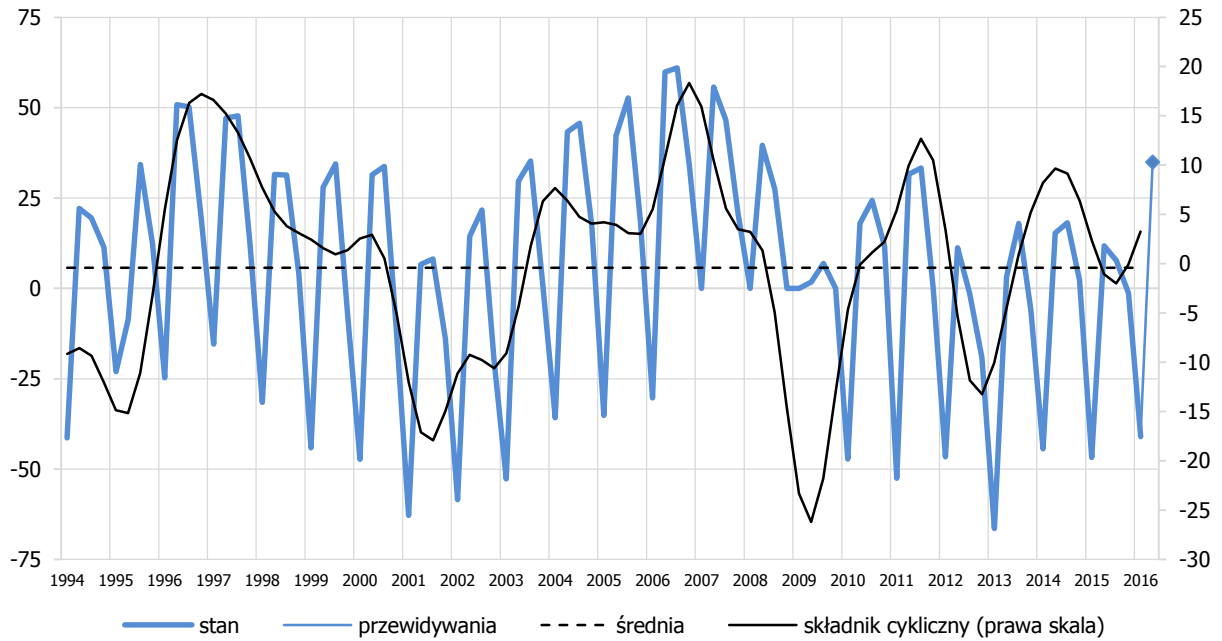
Produkcja wg wielkości zatrudnienia

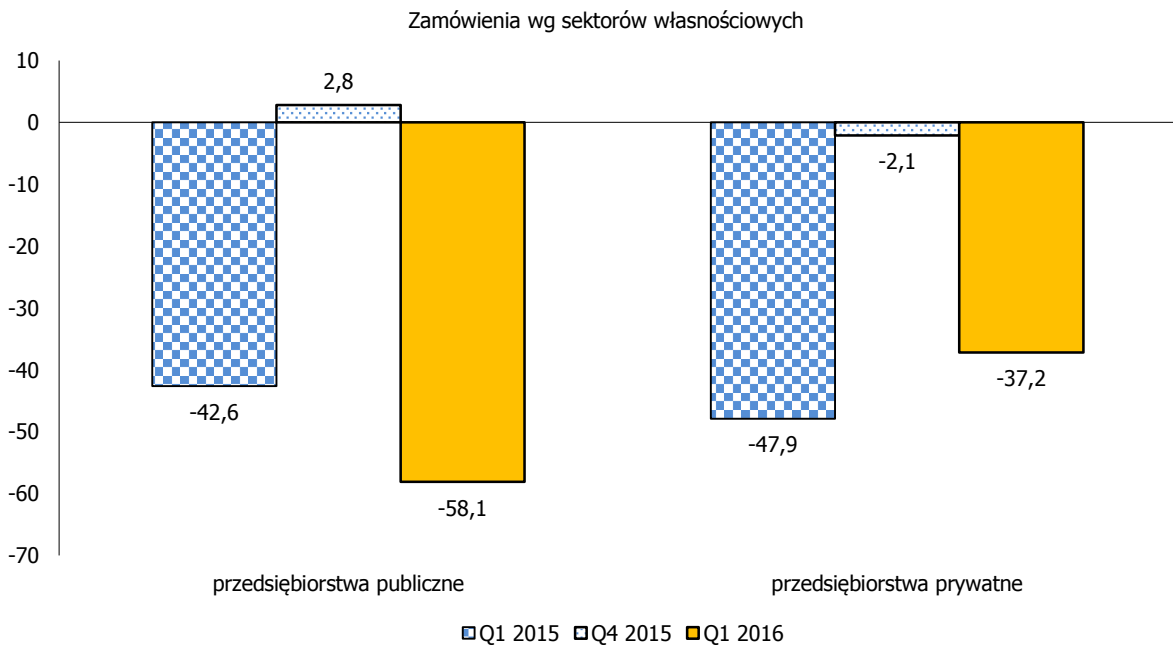
Produkcja wg rodzajów działalności

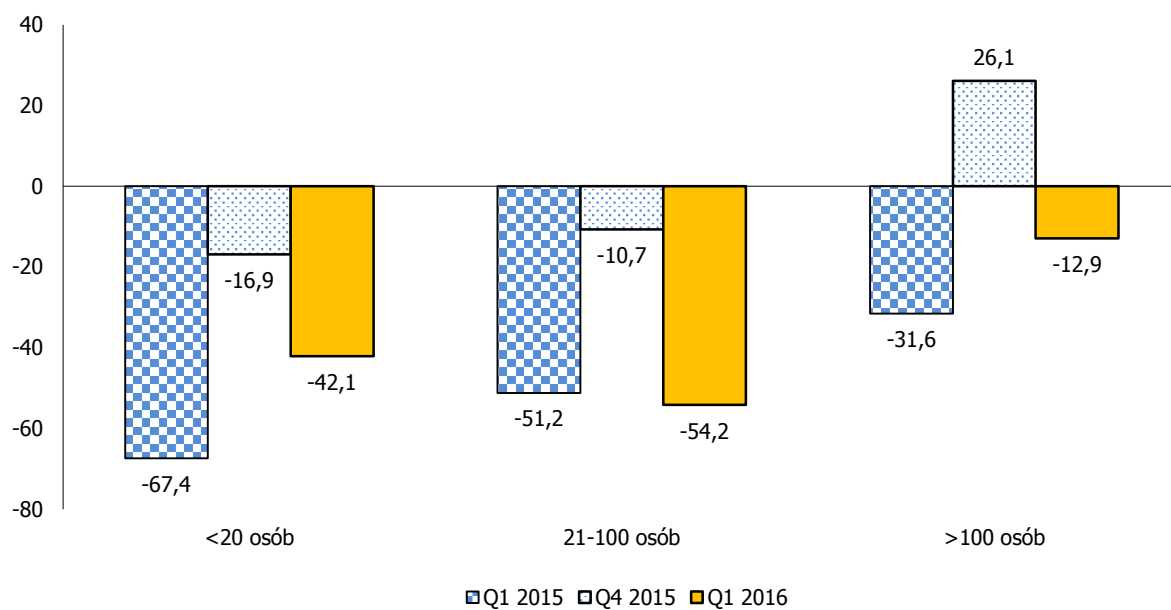
ZAMÓWIENIA OGÓŁEM

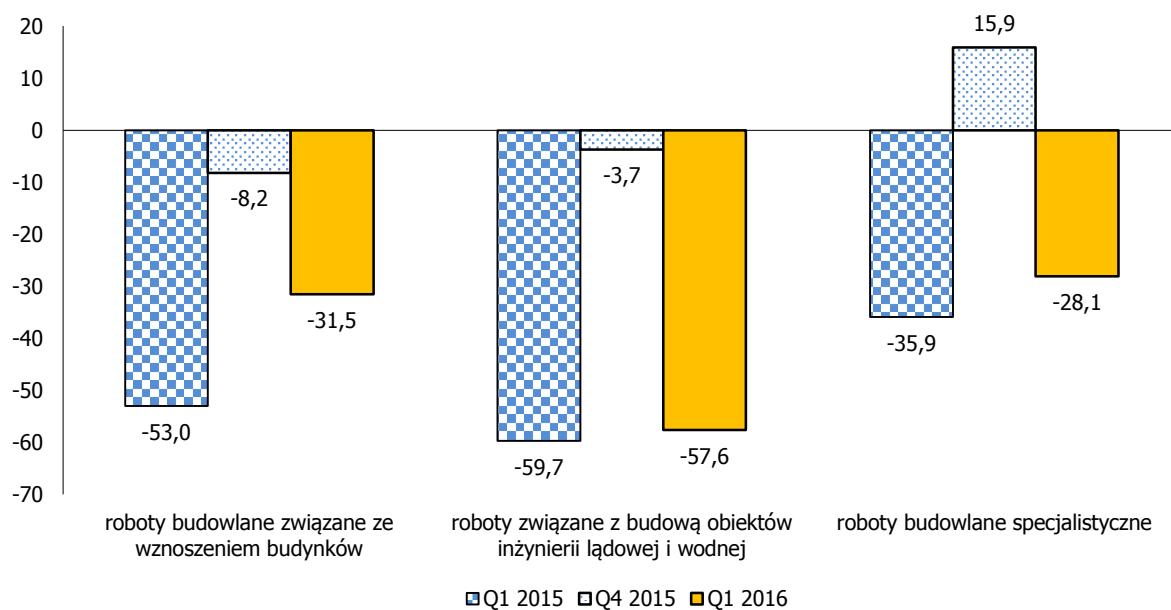
warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	8,6	31,9	31,4	26,3	12,3	47,2
2. brak zmiany	35,9	48,0	44,9	46,1	34,4	40,5
3. spadek	55,4	20,1	23,7	27,6	53,3	12,3
saldo (1.-3.)	-46,8	11,8	7,7	-1,3	-41,0	34,9

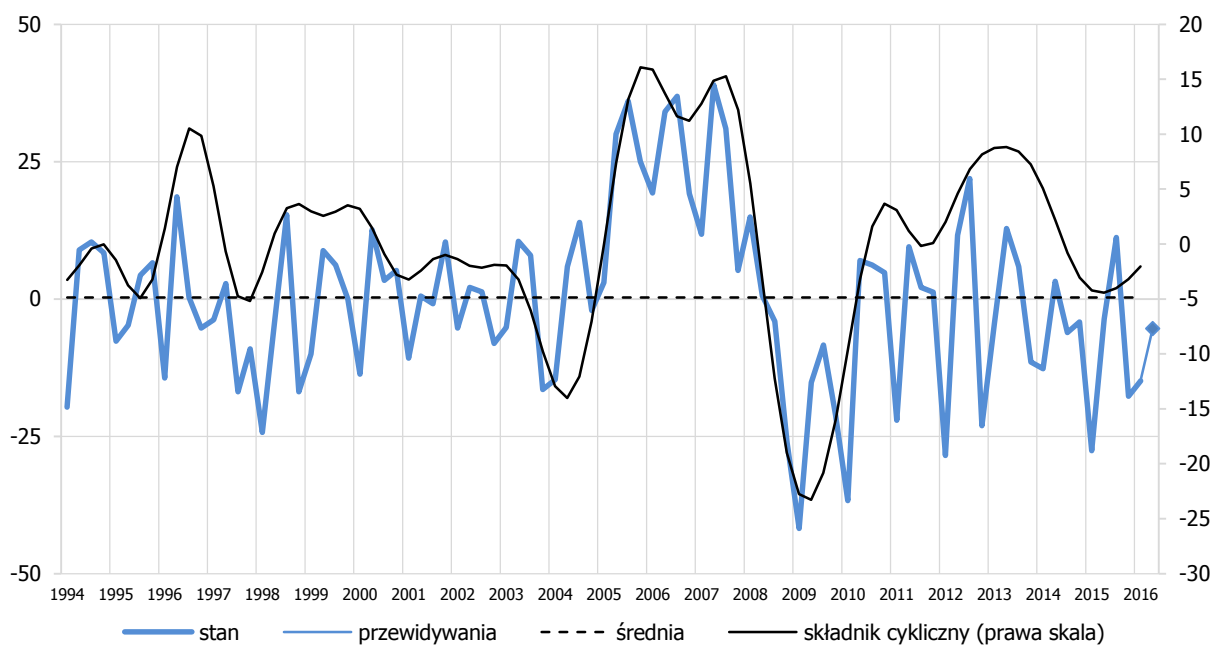
Zamówienia wg wielkości zatrudnienia

Zamówienia wg rodzajów działalności

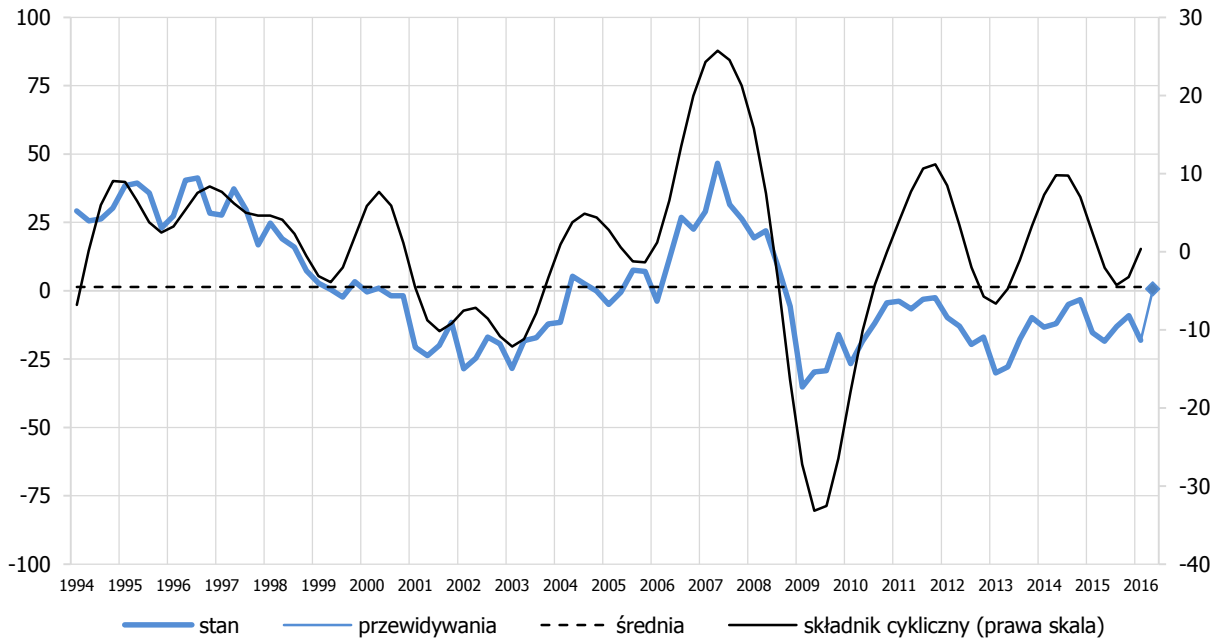

ZAMÓWIENIA EKSPORTOWE

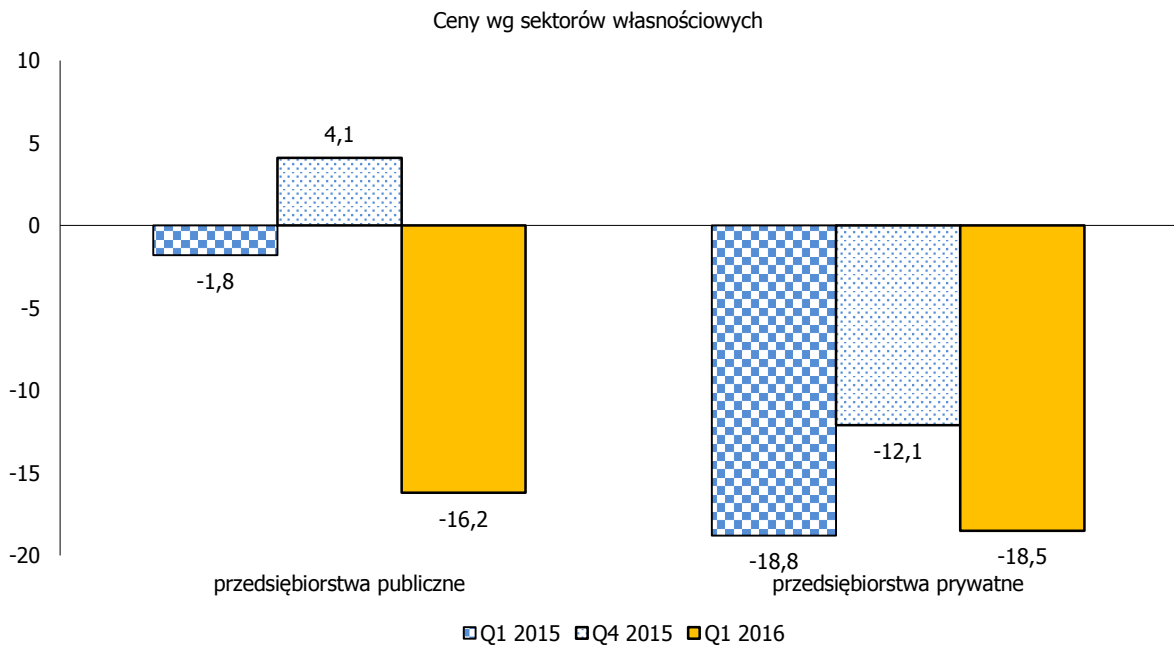

warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	1,4	9,6	18,1	12,7	10,5	12,5
2. brak zmiany	69,6	77,1	75,0	57,0	64,0	69,6
3. spadek	29,0	13,3	6,9	30,4	25,4	17,9
saldo (1.-3.)	-27,6	-3,7	11,2	-17,7	-14,9	-5,4

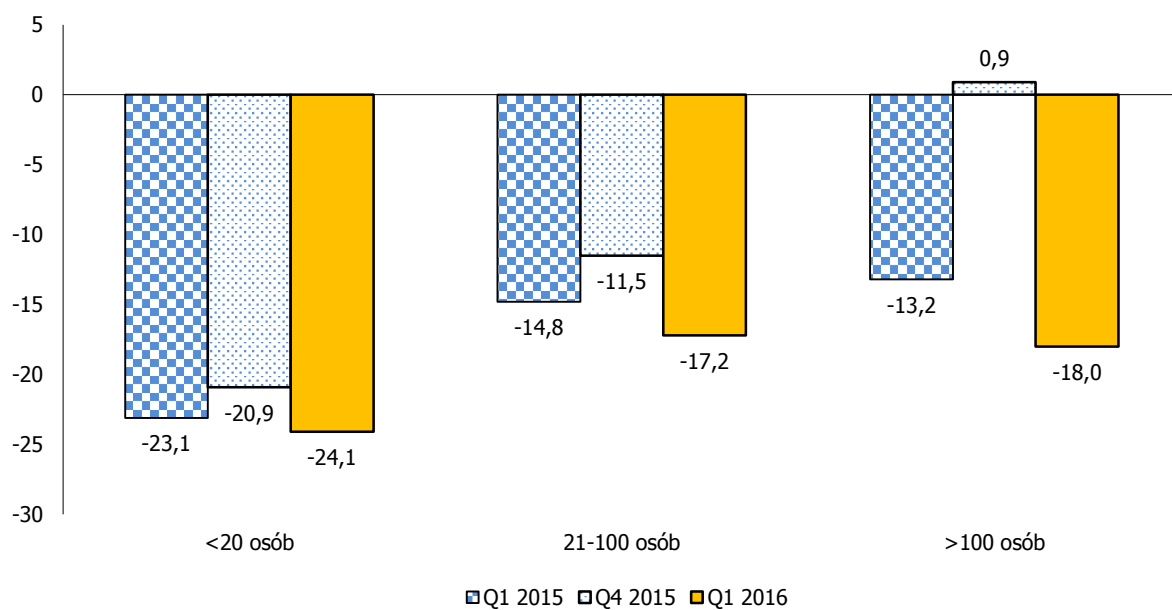
CENY USŁUG BUDOWLANYCH

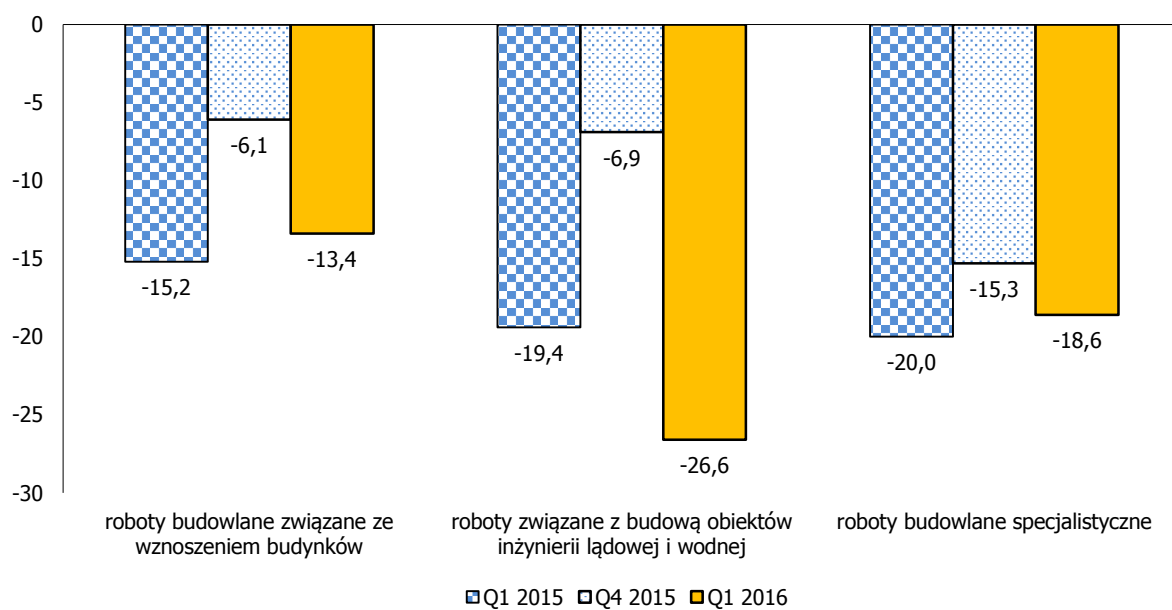
warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	2,3	1,4	3,1	5,2	1,4	11,3
2. brak zmiany	80,1	78,7	80,7	80,5	79,2	78,0
3. spadek	17,6	19,9	16,2	14,3	19,5	10,7
saldo (1.-3.)	-15,3	-18,5	-13,1	-9,1	-18,1	0,6

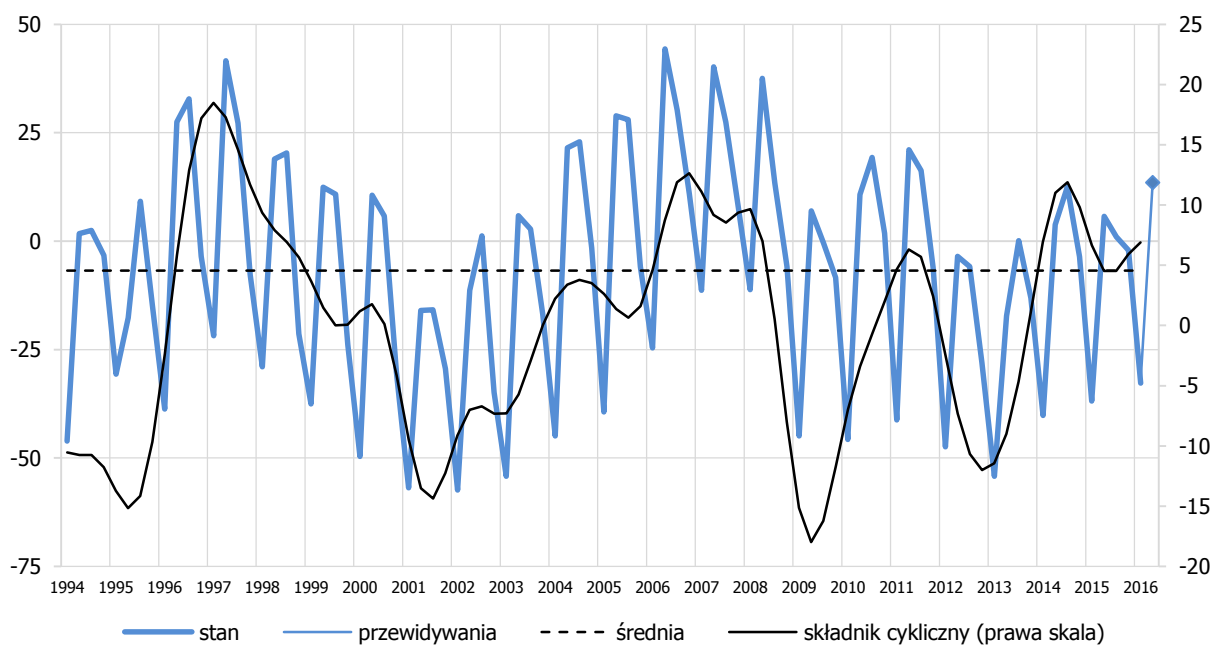
Ceny wg wielkości zatrudnienia

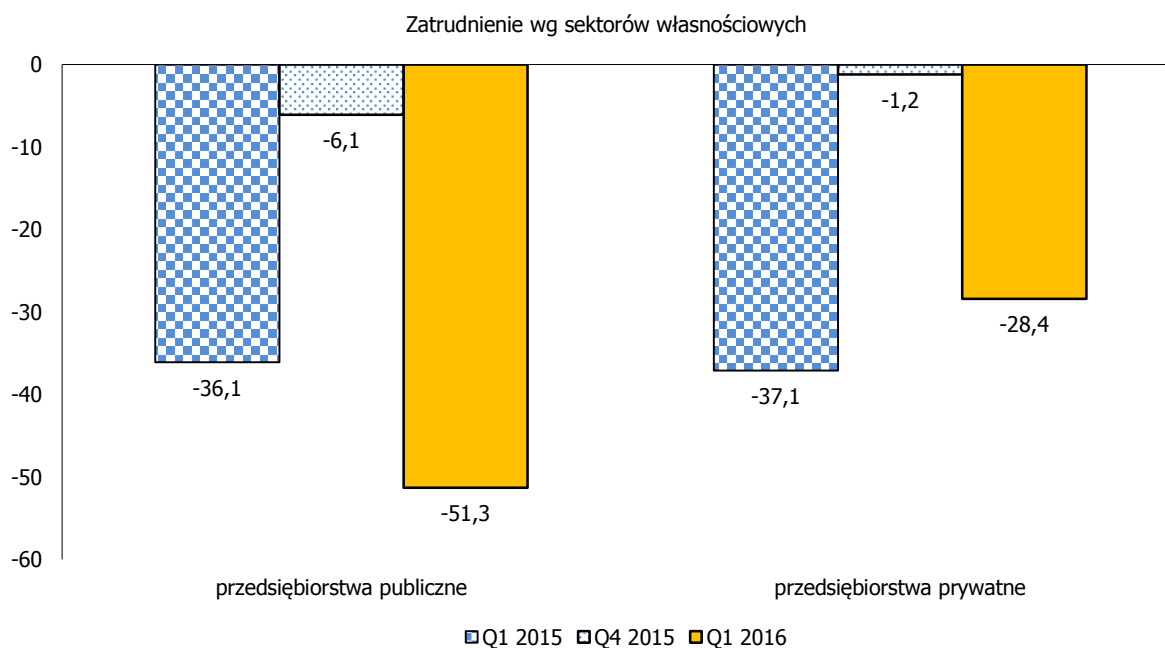
Ceny wg rodzajów działalności

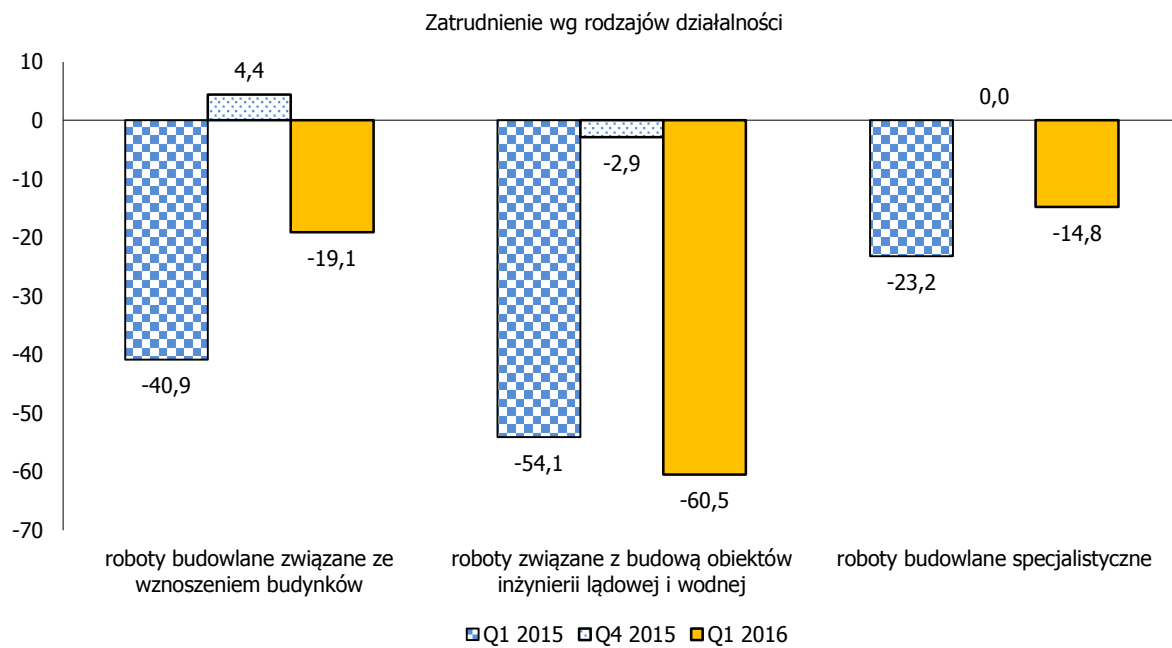
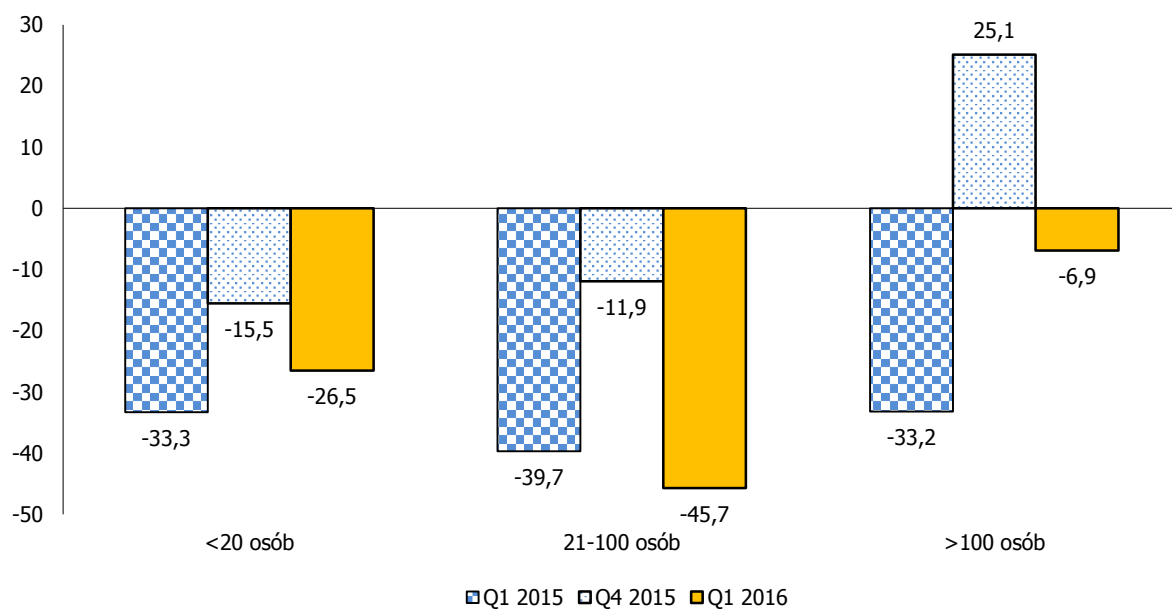
ZATRUDNIENIE

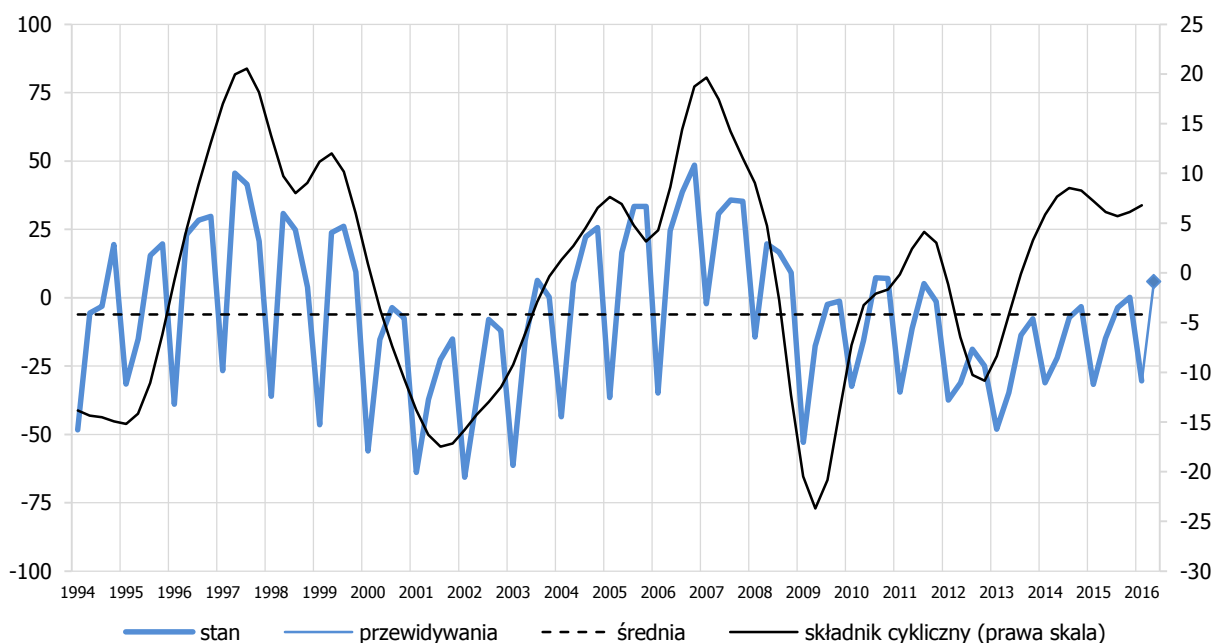
warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	3,9	21,1	19,0	14,6	7,7	25,8
2. brak zmiany	55,3	63,4	63,0	68,7	51,9	61,9
3. spadek	40,8	15,4	18,0	16,7	40,4	12,3
saldo (1.-3.)	-36,9	5,7	1,0	-2,1	-32,7	13,5

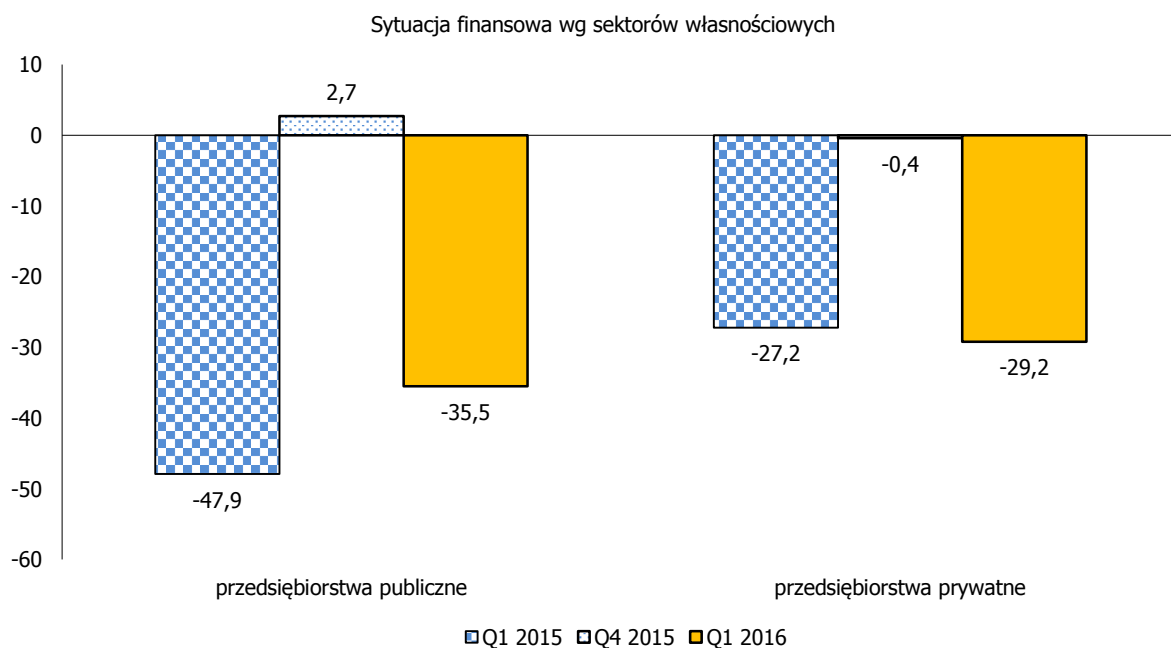
Zatrudnienie wg wielkości zatrudnienia

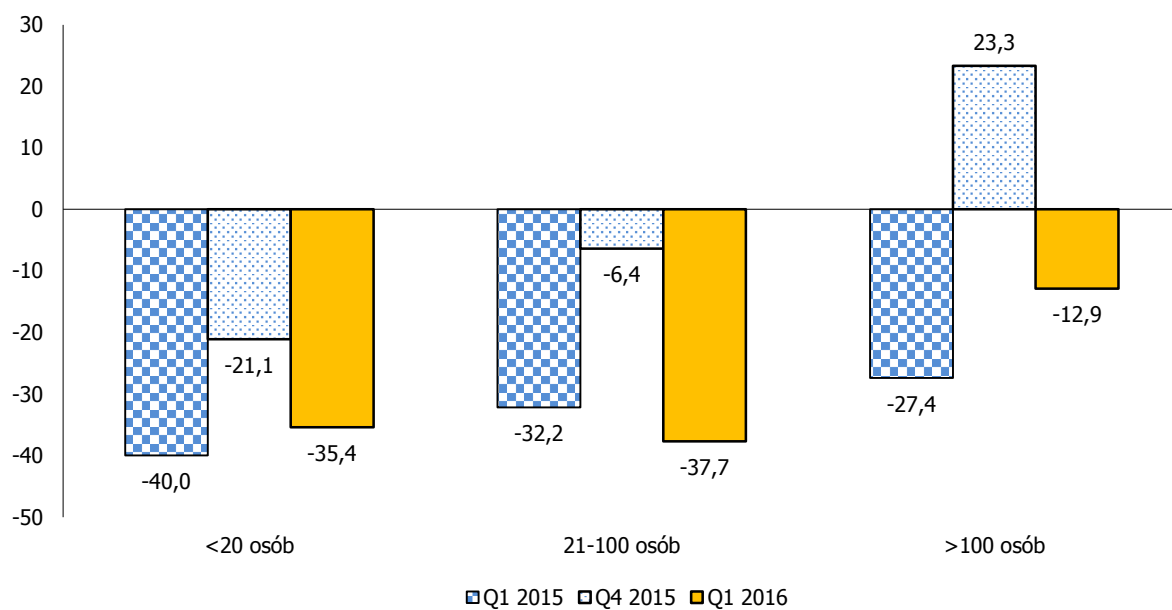
SYTUACJA FINANSOWA

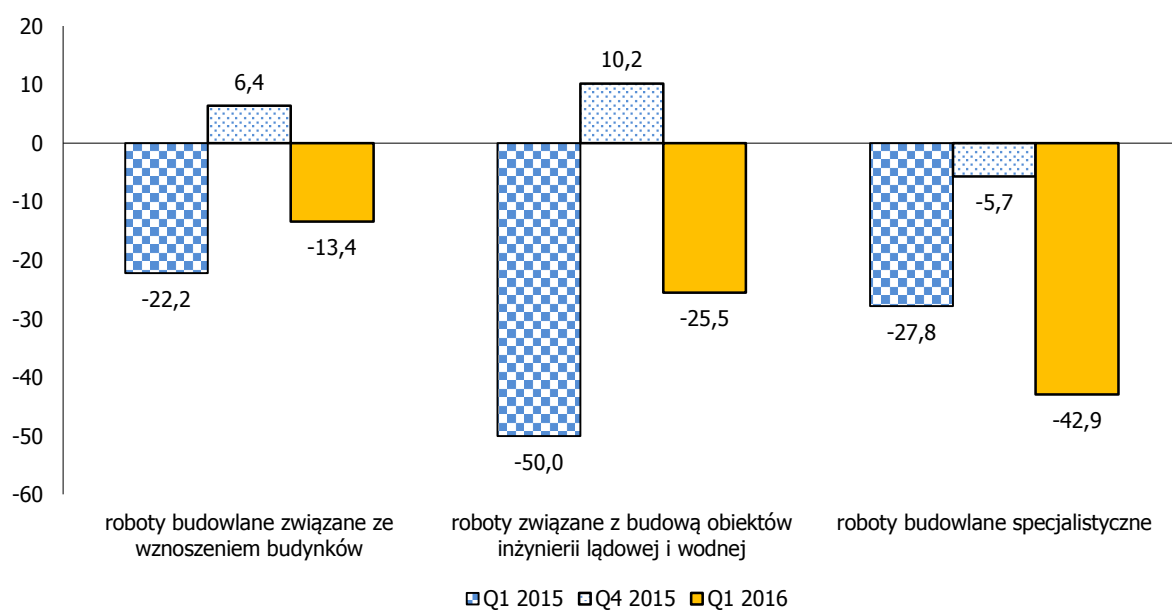
warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. poprawa	6,0	10,1	19,2	18,2	7,2	25,1
2. brak zmiany	56,3	65,0	58,0	63,7	55,2	55,7
3. pogorszenie	37,7	24,9	22,8	18,1	37,6	19,2
saldo (1.-3.)	-31,7	-14,8	-3,6	0,1	-30,4	5,9

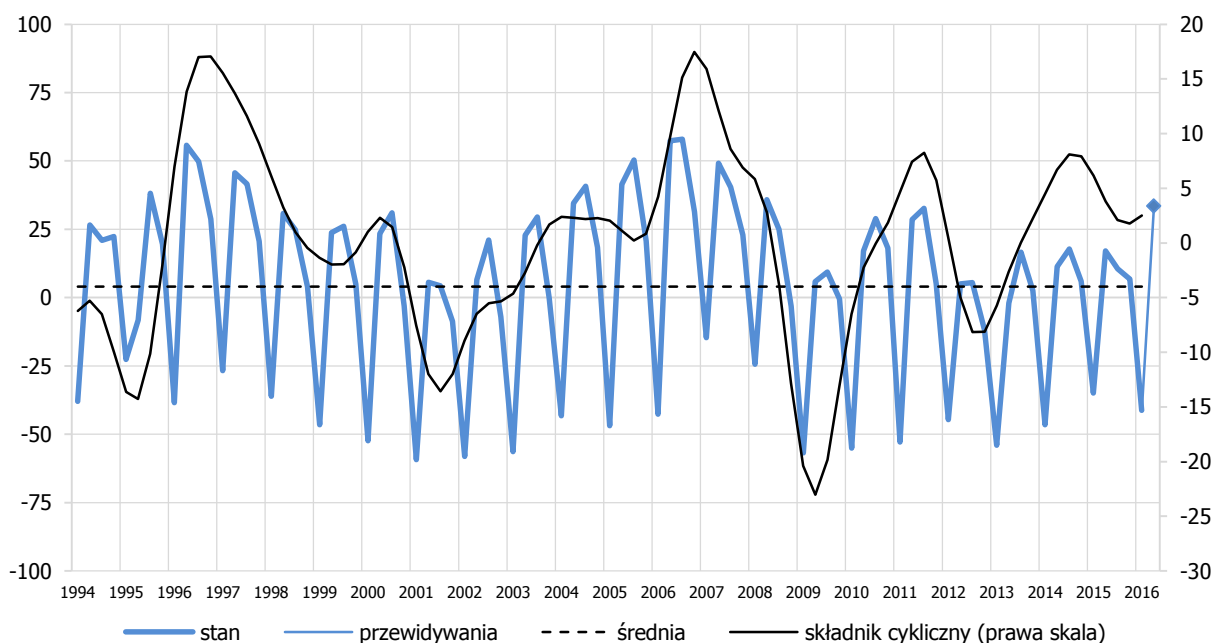
Sytuacja finansowa wg wielkości zatrudnienia

Sytuacja finansowa wg rodzajów działalności

STOPIEŃ WYKORZYSTANIA MOCY PRODUKCYJNYCH

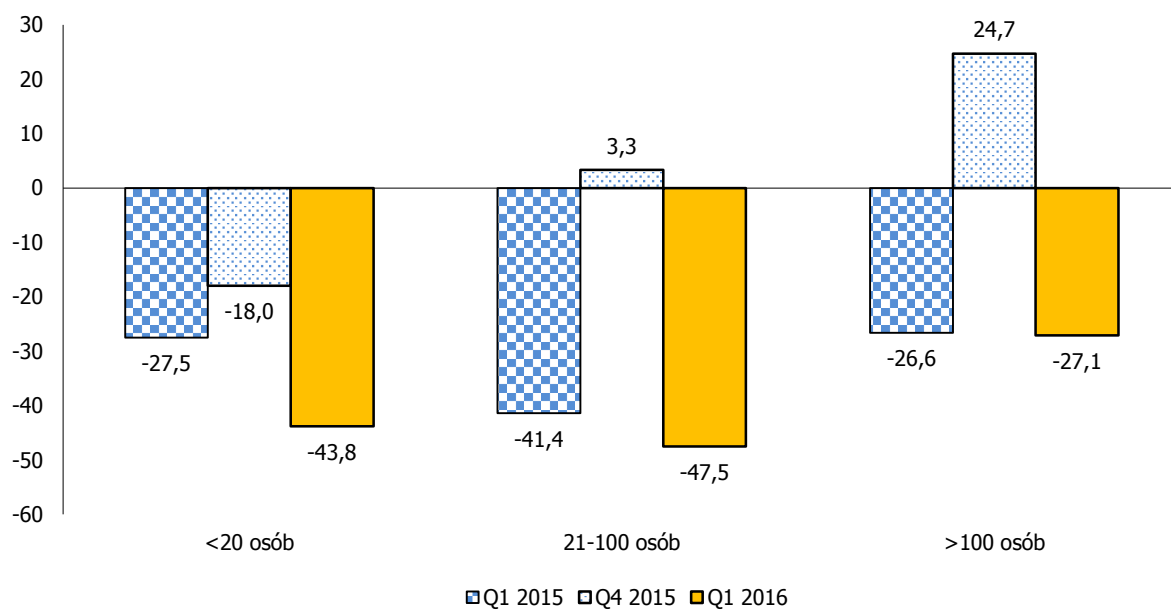

warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	7,7	31,6	29,5	23,8	7,1	46,3
2. brak zmiany	49,7	53,9	51,5	59,3	44,7	41,0
3. spadek	42,6	14,5	19,0	17,0	48,3	12,8
saldo (1.-3.)	-34,9	17,1	10,5	6,8	-41,2	33,5

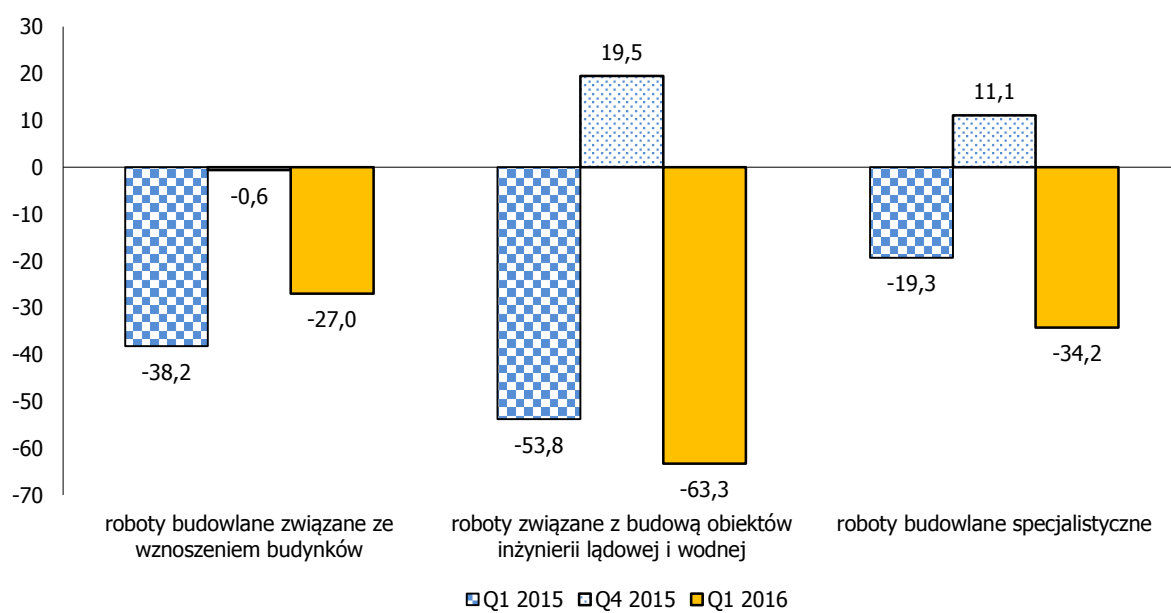
Stożenie wykorzystania mocy produkcyjnych wg sektorów własnościowych

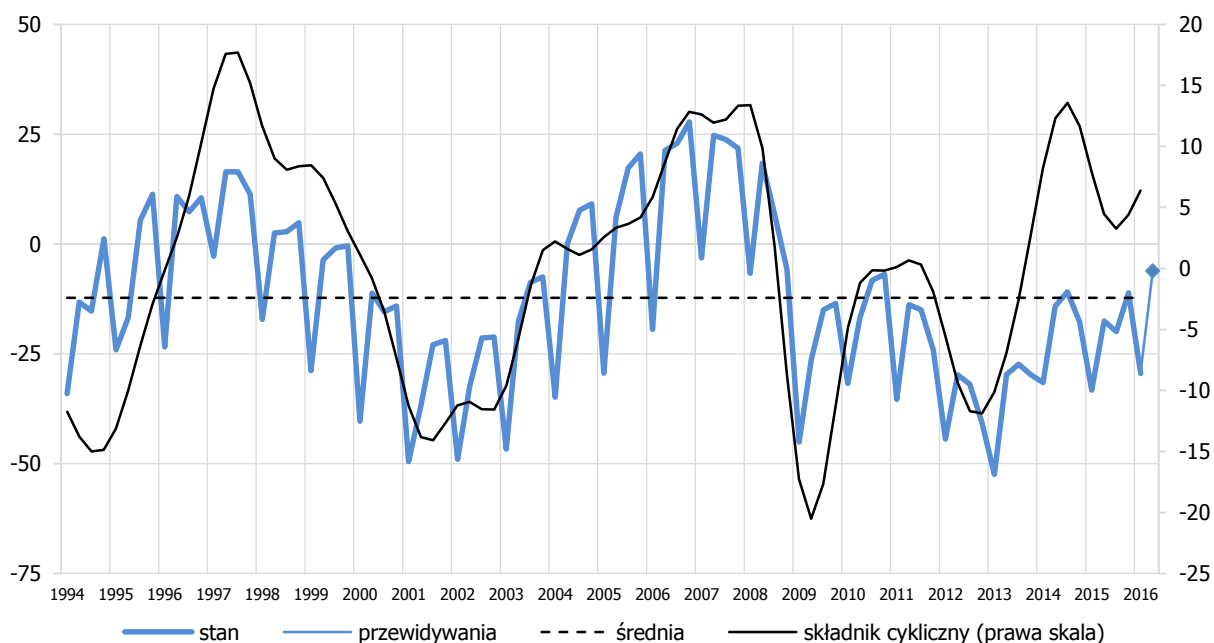
Stożenie wykorzystania mocy produkcyjnych wg wielkości zatrudnienia

Stożenie wykorzystania mocy produkcyjnych wg rodzajów działalności

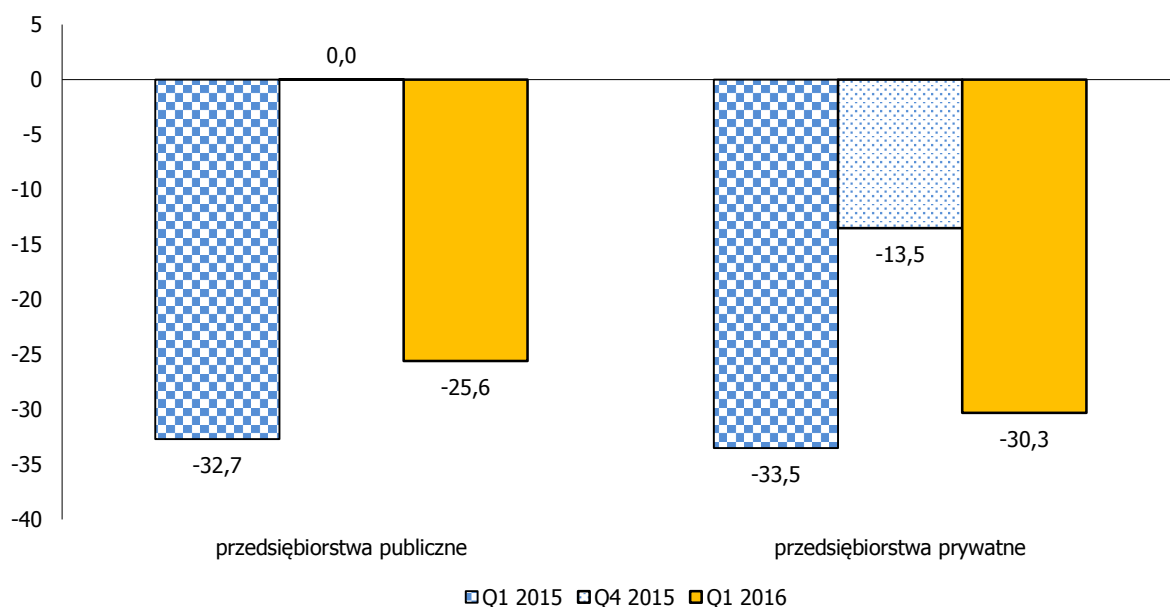

NAKŁADY INWESTYCYJNE

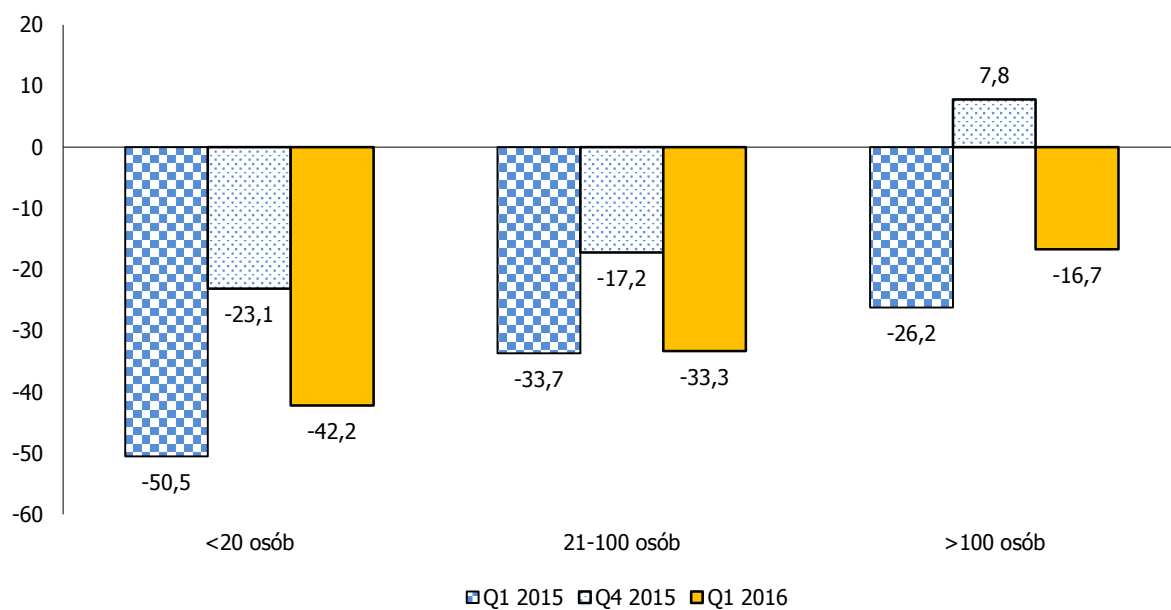

warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. wzrost	4,7	10,0	8,0	11,9	6,5	14,5
2. brak zmiany	57,3	62,5	64,1	65,0	57,5	64,8
3. spadek	38,0	27,5	27,9	23,0	36,0	20,7
saldo (1.-3.)	-33,3	-17,5	-19,9	-11,1	-29,5	-6,2

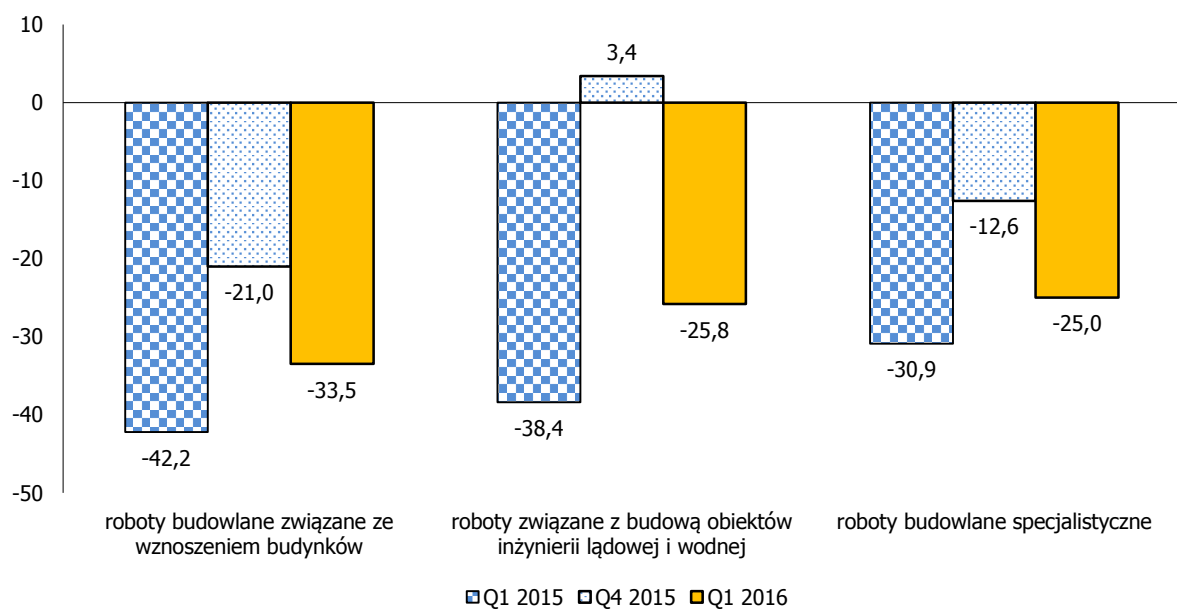
Nakłady inwestycyjne wg sektorów własnościowych

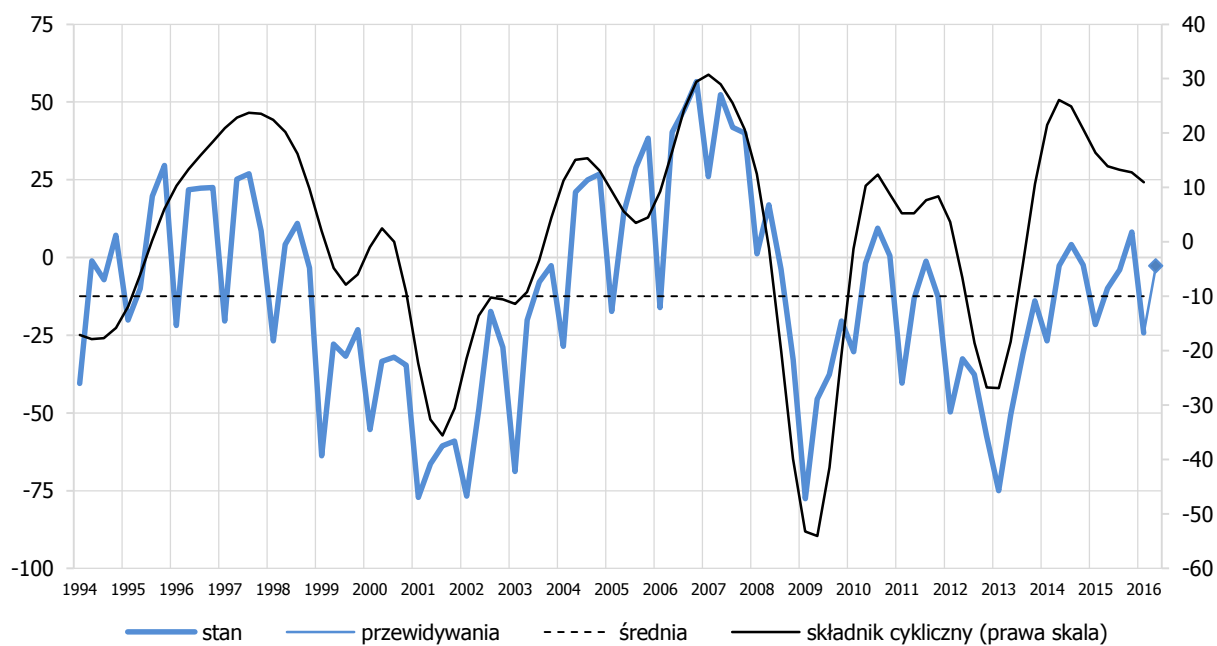
Nakłady inwestycyjne wg wielkości zatrudnienia

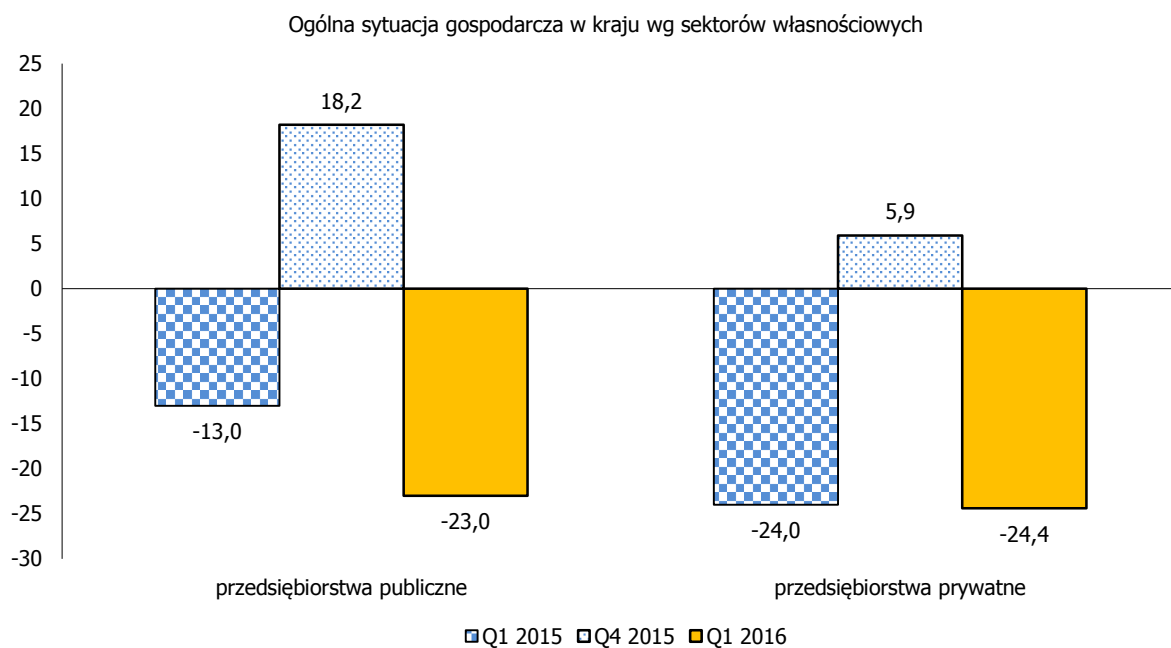
Nakłady inwestycyjne wg rodzajów działalności

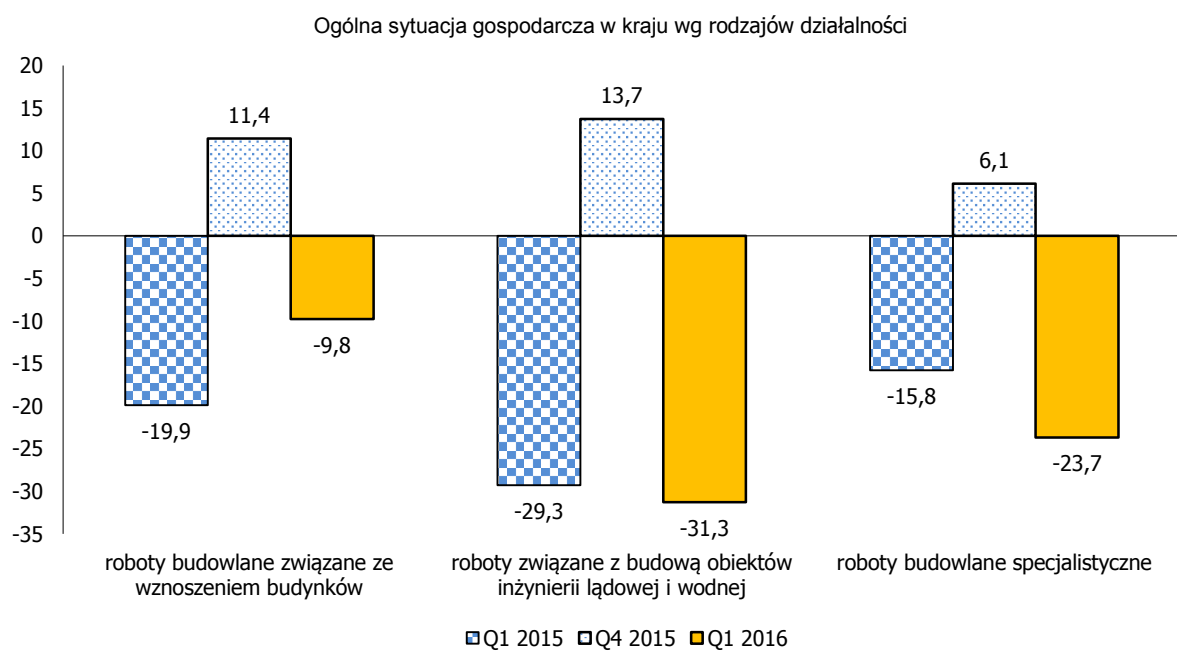
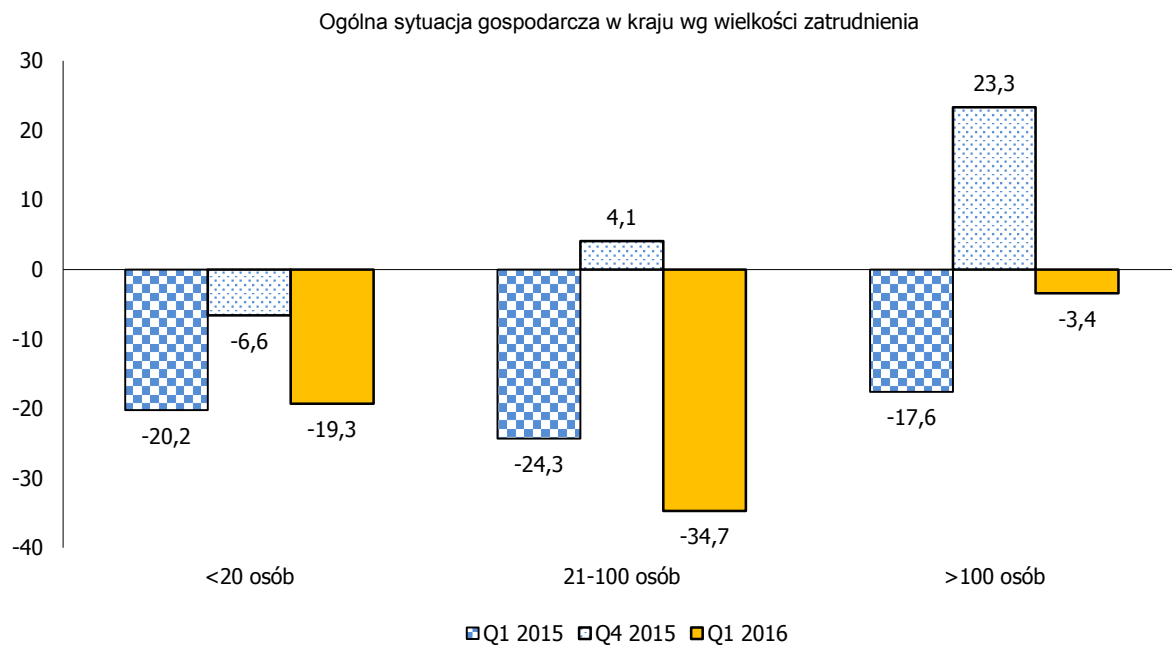

OGÓLNA SYTUACJA GOSPODARCZA W KRAJU

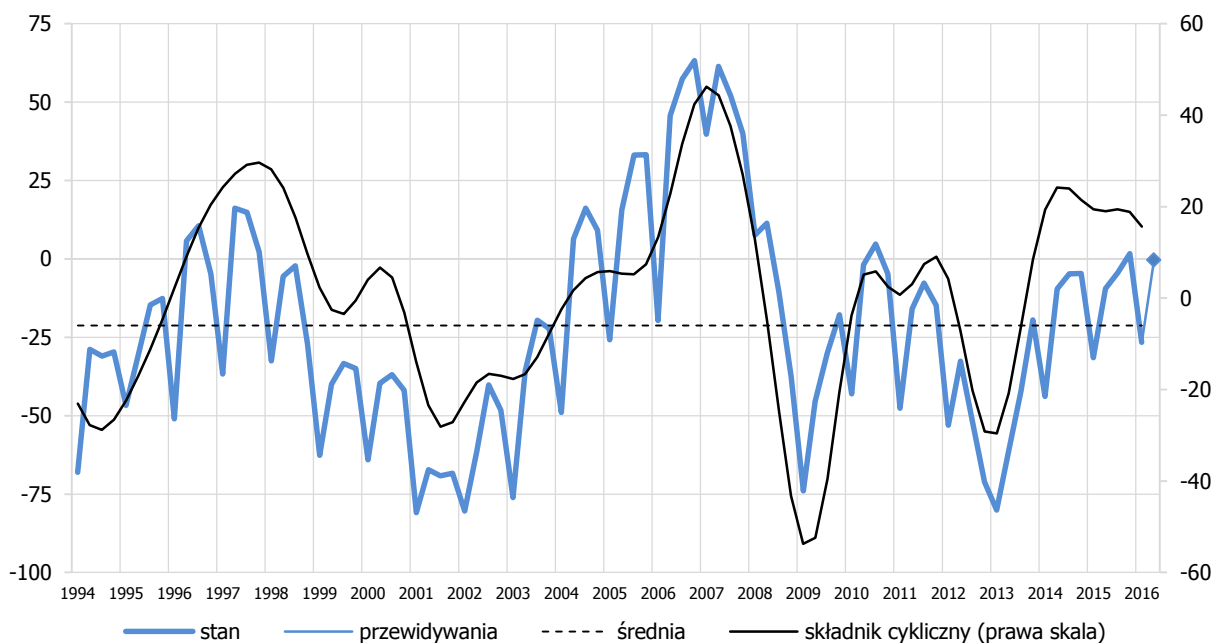

warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. poprawa	6,8	12,0	15,7	19,6	4,3	18,2
2. brak zmiany	64,8	66,0	64,6	69,1	67,2	60,9
3. pogorszenie	28,4	21,9	19,7	11,4	28,5	20,9
saldo (1.-3.)	-21,6	-9,9	-4,0	8,2	-24,2	-2,7

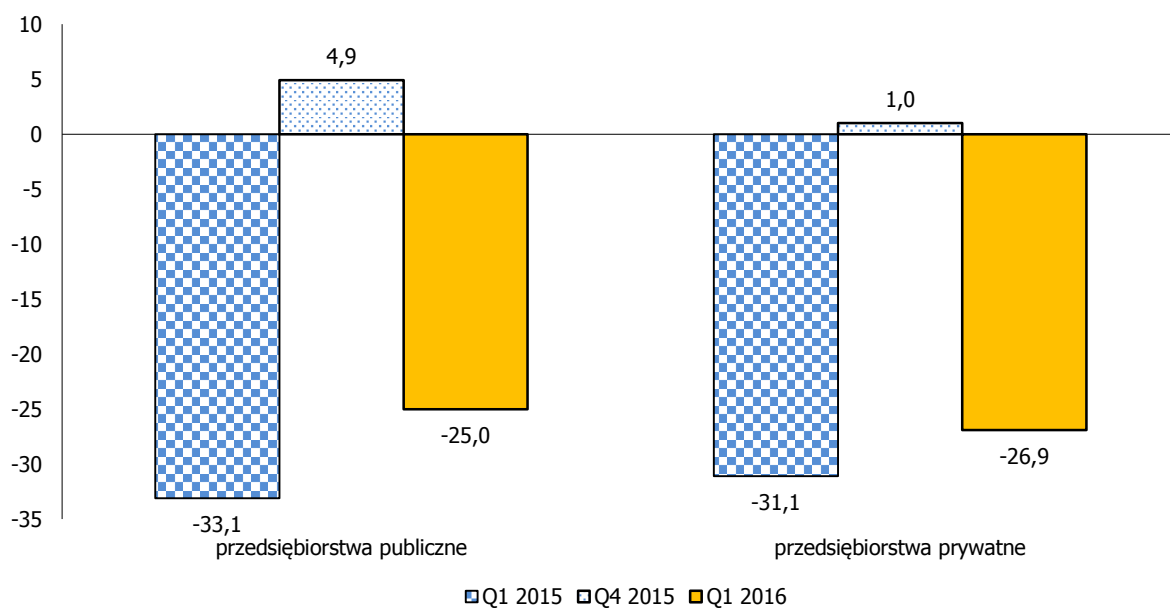

SYTUACJA BUDOWNICTWA

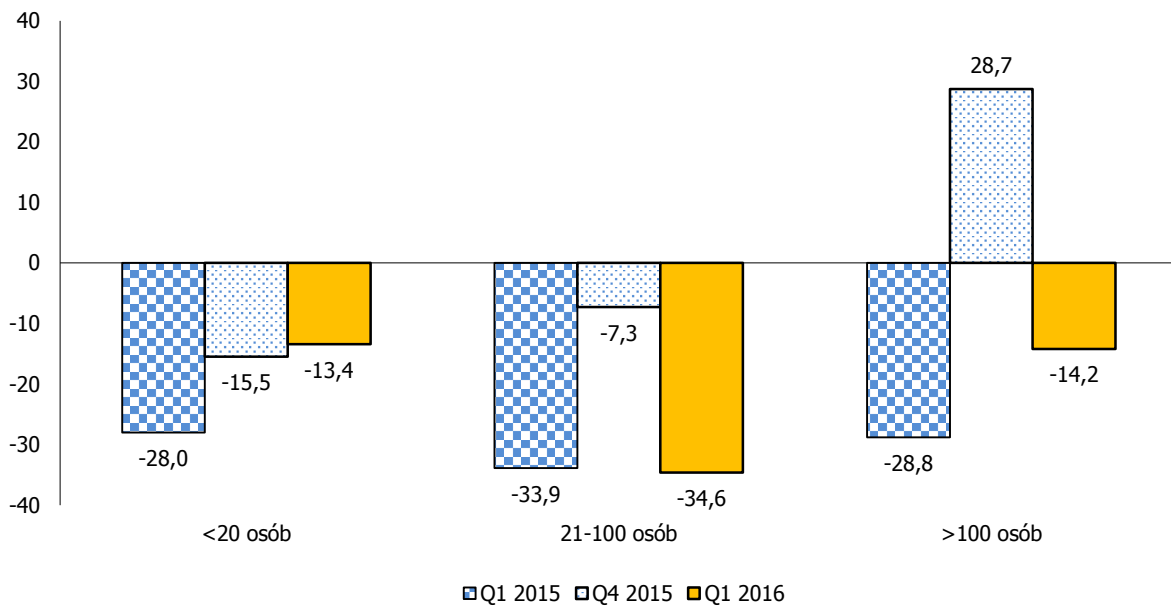

warianty odpowiedzi – odsetki	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	przewidywania
1. poprawa	5,7	16,6	16,9	21,4	6,8	20,2
2. brak zmiany	57,0	57,3	61,7	59,0	59,8	59,2
3. pogorszenie	37,2	26,1	21,4	19,7	33,4	20,6
saldo (1.-3.)	-31,5	-9,5	-4,5	1,7	-26,6	-0,4

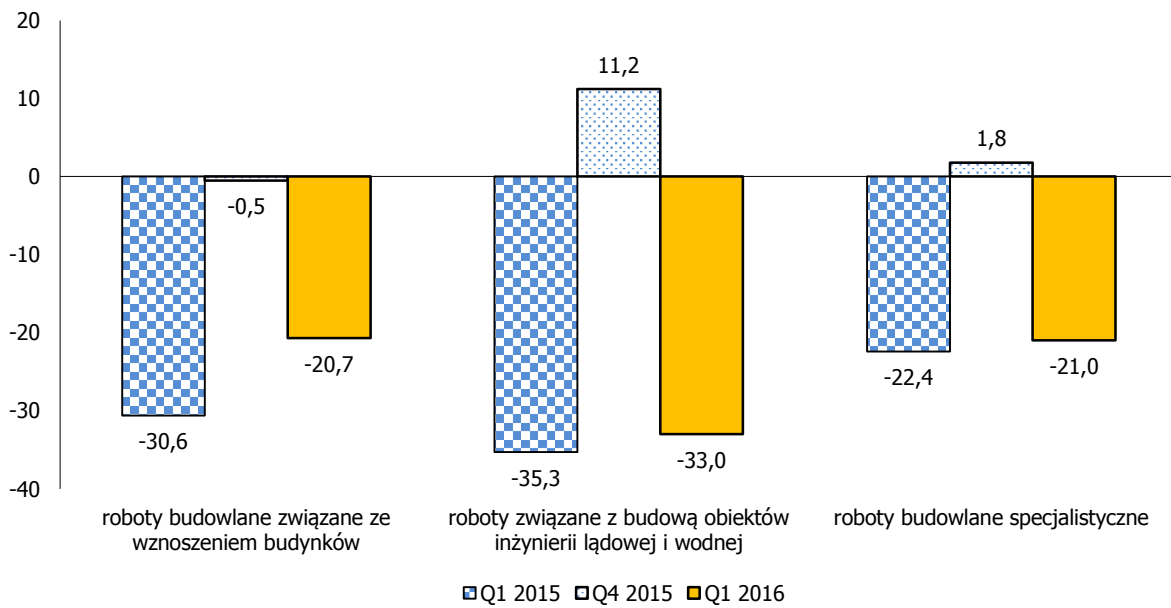
Sytuacja budownictwa wg sektorów własnościowych

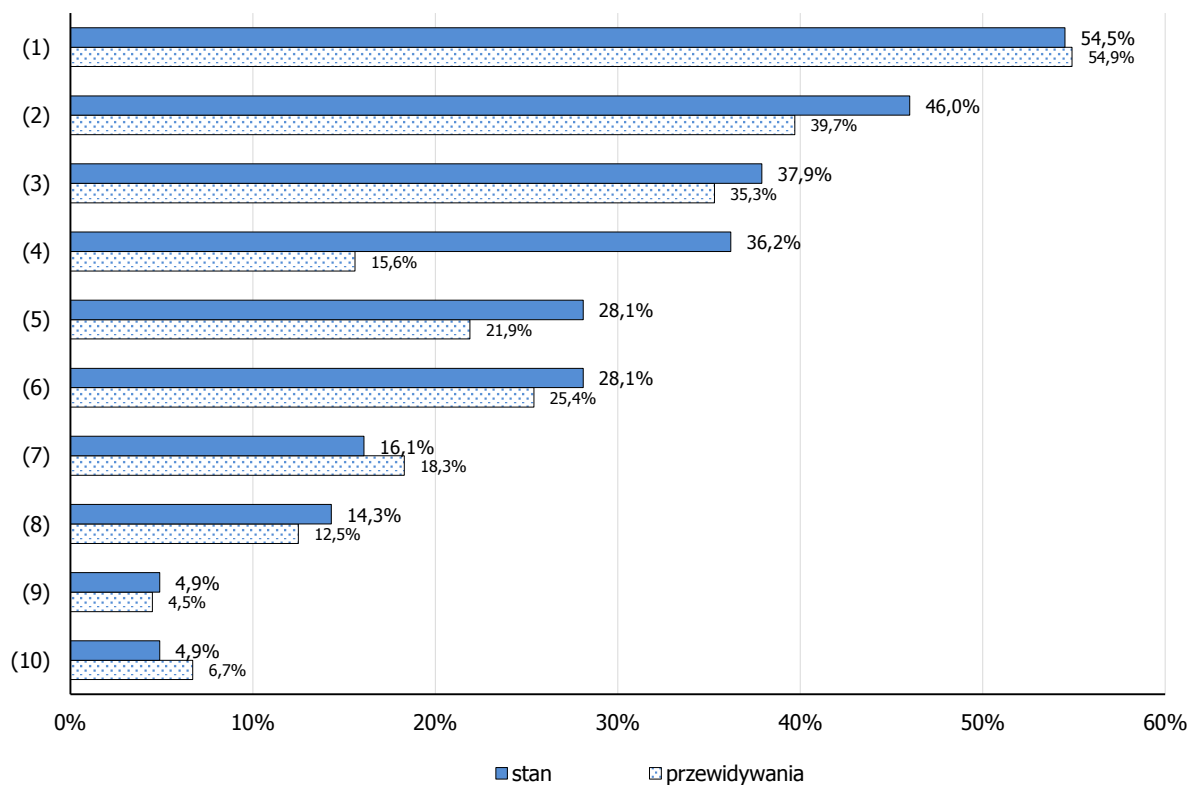
Sytuacja budownictwa wg wielkości zatrudnienia

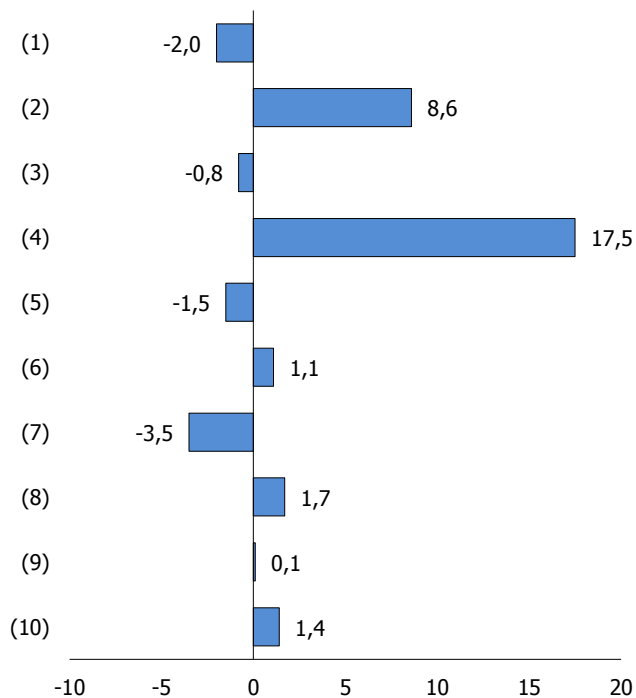
Sytuacja budownictwa wg rodzajów działalności

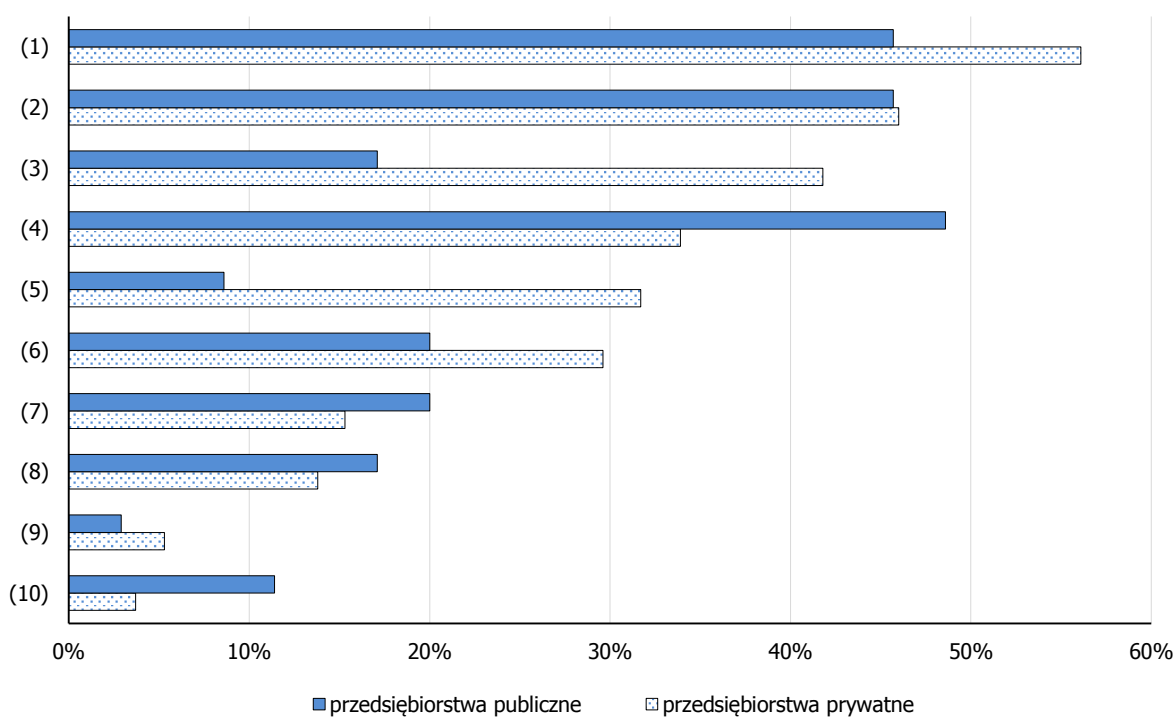
BARIERY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

- (1) konkurencja wewnątrz gałęzi
- (2) obciążenia podatkowe
- (3) zatory płatnicze
- (4) niedostateczny popyt
- (5) niestabilność przepisów prawnych
- (6) ceny surowców i materiałów
- (7) trudności w uzyskaniu kredytu
- (8) niekorzystne warunki pogodowe
- (9) inne
- (10) nie ma barier

Q1 2016 w porównaniu z Q4 2015
(w punktach procentowych)

Bariery wg sektorów własnościowych

- (1) konkurencja wewnątrz gałęzi
- (2) obciążenia podatkowe
- (3) zatory płatnicze
- (4) niedostateczny popyt
- (5) niestabilność przepisów prawnych
- (6) ceny surowców i materiałów
- (7) trudności w uzyskaniu kredytu
- (8) niekorzystne warunki pogodowe
- (9) inne
- (10) nie ma barier